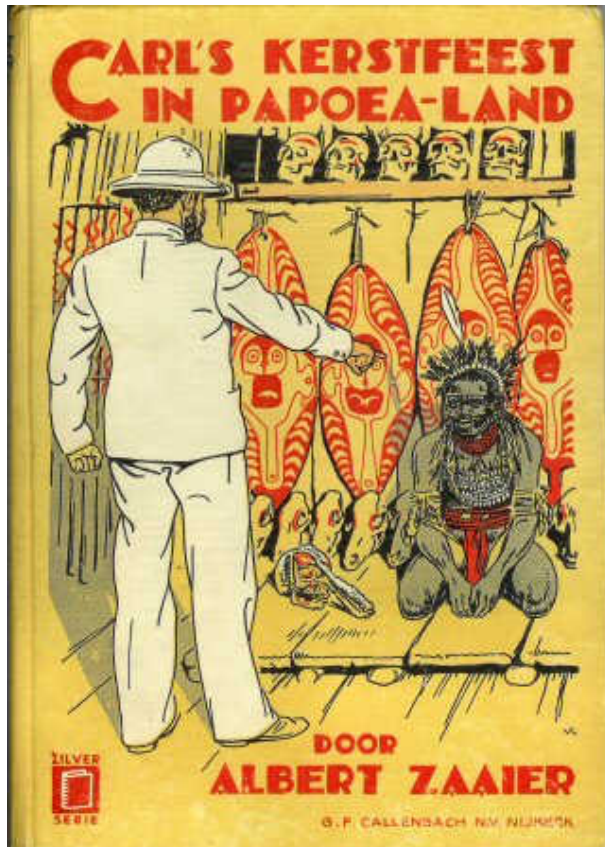

Zondagsschoolboekje

Titel: Carl's kerstfeest in Papoea-land

Auteur: Albert Zaaier

Illustrator: E.J. Veenendaal

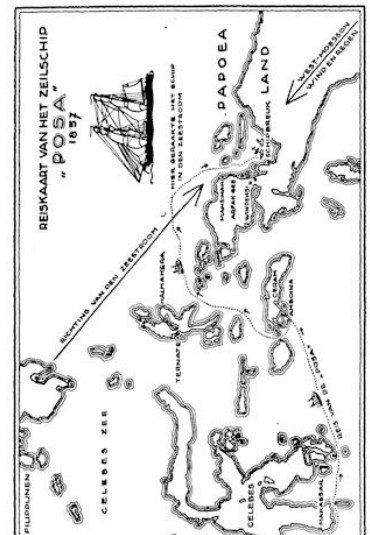
Uitgever: G.F. Callenbach, Nijkerk

Druk: 2

Jaar van uitgave: 1940

Carl's, Kerstfeest
in Papoea-land

Carl's Kerstfeest in Papoea-land

Een Zendingsverhaal
door **Albert Zaaier**

Tekeningen van J. Veenendaal

Tweede druk

G. F. Callenbach N.V. - Uitgever - Nijkerk

E E R S T E H O O F D S T U K

NAAR EEN ONBEKEND LAND

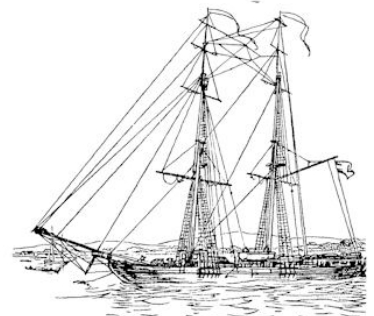
Heila, hopsa, hijs de zeilen,
Wend den steven, vaar maar uit!
Beter, dan aan land te druilen,
Is het leven op de schuit.
Naar Oost-Indje, 't peperland,
Waar de zon je huid verbrandt.
Daar wacht avontuur en buit!
Wend den steven, vaar maar uit.

Het is al lang geleden, dat de geschiedenis zich afspeelde, die ik ga vertellen. In een oud boek, vol spannende reisverhalen, heb ik dat verhaal gevonden, en alles is precies zo gebeurd. Wat zag het er toen in ons Nederlands-Oost-Indië heel anders uit, dan tegenwoordig. Nu varen grote stoomschepen tussen de eilanden van onze Oost, toen waren het nog zeilschepen, die over de golven hun weg zochten. Het leven aan boord van die zeilschepen was vol avonturen, en lang niet gemakkelijk. Het moesten flinke mensen zijn, die het leven aan boord aandurfden, geen bange broekjes, die met knikkende knieën staan als zij menen, dat er gevaar dreigt. Gevaren waren er overal aan de kusten der eilanden, maar een moedige Jan-Kordaat was daar niet bevreesd voor.

In het begin van December 1857, lag er op de rede

7

van de grote handelsplaats Makassar, op Zuid-Celebes, een mooi zeilschip voor anker. Het schip dobberde op de golven en blonk van den steven tot den spiegel, in de stralen van het Indische zonnetje. Het was erg warm aan boord, maar daar kon men bij de bemanning niet veel van bemerken, want druk liepen de bootslui af en aan. Geen wonder! Allen waren bezig om de boot klaar te

8

maken voor de afvaart, die den volgenden morgen zou plaats hebben.

Op de hoge brug van het schip poetste een flinke jongen de koperen kap van het kompas. Op zijn kortgeknipte, blonde haren stond een witte matrozenmuts. Het zweet parelde op zijn voorhoofd en op zijn rode wangen. Zijn matrozenkiel met korte mouwen had hij van voren opengemaakt, en op zijn blote borst parelde het al evenzeer als op zijn verhit gelaat. Maar, hoe warm hij 't ook had, hij poetste vlijtig door, en zong onderwijl een lied. Hoog klonk zijn heldere stem uit boven het scheepsgewoel rondom:

Mache dich auf, o Zion, werde Licht!
Schmucke dich herrlich, heb das Angesicht
Froh empor und zage nicht:
Jesus, der Heiland ist da!
Heil uns, der Heiland ist da!

Het was een Duits liedje, dat in onze taal ongeveer aldus luidt:

Maak u op, o Zion, word verlicht.
Tooi u, verhef nu uw aangezicht
vroolijk en wees niet vervaard,
Jezus komt op deez aard,
Jezus, de Heiland daalt neder op aard.

9

Kerstfeest in Indië, onder de stralende tropenzon en aan boord! Zoiets had onze jongen nog nooit meegemaakt. Zou het een prettig Kerstfeest zijn? Verleden jaar had hij het feest nog thuis gevierd, met zijn ouders en vier broertjes. Vader had een kerstboomje meegebracht van de markt, en moeder had het versierd met gouden noten en oranje-appeltjes. Zij hadden wafels gegeten en warme anjismelk gedronken. Ja, dat was een heerlijke avond geweest, en mooi ook. Vader had uit den bijbel het mooie verhaal gelezen van den stillen nacht, de herders en de engelen, den stal van Bethlehem, en den geboren Koning. Zij hadden gezongen. Het mooiste lied vond Carl wel: „Mache dich auf, o Zion”. En terwijl hij nu bezig was het koper te poetsen, zong hij uit volle borst het lied nog eens weer.

„Zo, leuwerik, heb je vanmorgen misschien vogeltjeszaad in je rijst gehad?” Carl schrok op van zijn werk. Het was de kapitein, die met deze woorden op de brug trad. De kapitein was een echte zeeër. Hij was stoer van gestalte, en had een mooie witte pet op zijn dik, rood hoofd. Zijn heldere, blauwe ogen keken vriendelijk naar den jongen, en een glimlach gleed over zijn koperkleurig gelaat. Met den kapitein durfde Carl wel altijd een praatje maken. Hoe streng deze ook was en nauwkeurig op het scheepswerk, hij hield van zijn

11

Ja, Carl Eduard Jensen, de lichtmatroos van dit zeilschip, was een Duitse jongen. Hij kwam uit Hamburg en maakte zijn eerste grote zeereis. Hij dacht nog wel eens aan het afscheid van zijn ouders, daar ver in zijn vaderland. Dat was niet gemakkelijk geweest. Moeder had geschreid en hem telkens weer stevig gepakt en gekust. Vader had ook moeite gehad om zijn oudsten jongen te laten gaan, maar tenslotte had hij flink Carl's hand gedrukt, en gezegd: „Ga met God, mijn jongen, en word een flinke, ronde zeeman. Vergeet niet te bidden, en doe je werk met ijver. Wees gehoorzaam aan je kapitein en voorzichtig in het verre, warme land.”

Carl had den raad en de goede wensen van zijn ouders niet vergeten. Er was op het zeilschip „POSA” geen aardiger en gewilliger matroos dan hij. Iedereen hield van den vluggen, vrolijken jongen. Nu had, dezen morgen, Carl de kapiteins-hut moeten schoonmaken. Hij had alles een goede beurt gegeven; was voorzichtig geweest met de scheepskaart en de instrumenten, die afgestoft moesten worden, en had ook het kalenderblaadje van het schild afgetrokken, dat sinds gisteren was blijven hangen.

„Zo, zo,” had hij gemompeld, „is het vandaag al de 8ste December? Dan duurt het niet lang meer of we vieren Kerstfeest!”

10

mannen en was altijd goed gehumeurd.

„Ik dacht aan het Kerstfeest, kapitein,” begon Carl, terwijl hij de dot poetskatoen ineenfrommelde, want het kompas blonk als goud. „Zullen wij hier aan boord ook Kerstfeest vieren? Justao Stamer en Jan Joziassen, bij wie ik in het vooronder slaap, zeggen, dat dit feest in deze warme landen niet gevierd wordt, omdat er geen sneeuw is en Kerstmis zonder sneeuw niet kan bestaan.” „Wat haal je in je hoofd, jongen!” antwoordde de kapitein lachend, terwijl hij met een bonten zakdoek zijn gloeiend voorhoofd afwiste. „Wie denkt er nu aan Kerstmis? Ik zou best een beetje echte Duitse winterkoude kunnen hebben in dit gloeiend klimaat. Maar al is er geen sneeuw, en al groeien er hier meer palmen dan sparren, we zullen als goede, vrome mensen heus den Kerstavond niet vergeten. En nu, als de wind aan het werk, jongen, en nog eerst even meegeholpen onze schuit te zwabberen, tot de planken zo blank zijn als de marmereen vloer van het Sulianspaleis.” Carl haastte zich naar het voordek, waar de matrozen pussen zee-water over het dek uistortten, en druk bezig waren met boenen. Carl hield van dat werk. Hoe heerlijk koel was dat water als het zo over je blote voeten gutste. De broek tot aan de knieën opgestroopt, stond hij weldra naast de matrozen mee te boenen.

12

De kapitein ging in zijn hut. Hij keek nog eens de scheepspapieren na en berekende de route (zee-weg) die de „Posa” zou nemen naar Australië: door de Torresstraat, waar vlak bij Tasmanië het grote eiland Nieuw-Guinea ligt. Een lange reis naar onbekende gebieden had de „Posa” voor den boeg. Hoe lang? Dat was moeilijk te zeggen. Alles zou afhangen van wind en weder. Het schip was flink geladen met specerijen en hout. Onderweg, op de Molukken-eilanden, zou daar nog wel heel wat bij komen. Het zou wel weer een reis worden met heel veel handelswaren. Met een volgeladen schip over onbekende zeeën zeilen is geen alle-manswerk. Daar kwam heel wat zeemanskunst bij te pas. Geen wonder, dat de kapitein een paar rimpels in het voorhoofd trok. De verantwoordelijkheid berustte geheel bij hem.

Gelukkig waren alle mannen flinke Duitsers en zijn stuurman een bovenst-beste en bekwame man. De tuigage van de „Posa” was in orde, de zeilen sterk en het touwwerk vernieuwd. Daar was op Manilla voor gezorgd, want dat eiland staat bekend om het sterke touwwerk, dat er wordt gemaakt. De „Posa” was een flinke tweemaster en stuurvast.

Voor 't vertrek liet de kapitein zich nog eens naar wal roeien. Carl, de lichtmatroos, zat aan de riemen. Hij vond het fijn, nog even in de wonderlijke

13

stad Makassar te mogen rondstappen. Wat een schik had hij in de bedrijvigheid van de Chinezen, die rare kerels, met hun lange staarten, die in hun toko's druk schreeuwend hun koopwaar aanprezen. Wat een vreemd taaltje was toch dat Chinees! Daar kon je nu geen sikkepit van snappen.

Ook het oud-Hollandse fort „Rotterdam” met de bezetting van Ambonse politie-soldaten en Hollandse koloniale, vond hij mooi. Die oud-Hollandse huisjes in het fort deden hem aan Hamburg denken, en het kerkje, midden op het plein, aan de kerk, waar hij altijd met zijn ouders heenging. Dat was nog net een stukje „Vaderland” in dit vreemde Indië.

Stevig stapte hij achter den kapitein aan, langs de loodsen, door de binnenstad. Zij gingen door de Tempelstraat, waar de Chinese tempel stond en waar veel voetgangers liepen. Carl keek naar de vreemde stenen gedrochten, die aan den ingang van den tempel met grote ogen op het menschengewoel neerkeken. Het leken wel draken of leeuwen.

Toen kwamen zij aan een pakhuis, waar de kapitein moest wezen. Terwijl deze met den opperkoopman, een Arabier, sprak, en een paar vaten gezouten hertenvlees keurde, zat Carl op een steen paaltje voor het huis te kijken. Een troep mariniers kwam voorbij, en vrolijk klonken de

14

leutige tonen van de dwarsfluiten der pijpers door de zonnige straat. Kleine, bruine straatbengels, half naakt en dartel, sprongen met de mariniers mee en wierpen een wolk van stof op.

Een eindje verder reed een zware ossenwagen, door twee roodbruine ossen getrokken, en volgeladen met zakken rijst. Neen, hoe aardig het ook was in deze oosterse stad, Carl zou er zich nooit thuis gevoelen.

15

Hij hield meer van de straatjes in Hamburg, van den bewolkten hemel daarboven, en de frisse koude van December. Hier leek het wel hartje-Augustus. Zelfs het hardstenen paaltje, waarop hij zat, was warm.

Met den kapitein keerde hij terug aan boord. De vaten gezouten vlees werden hen door bruine mannen nagedragen. Telkens twee mannen, elk aan het eind van een lange, buigzame staak, waaraan dan een vat hing te bengelen. Met een legertje van acht zulke bruine „koelies”, zoals zij hier genoemd werden, bereikten zij de sloep.

Dien avond, toen de heldere hemel bezaaid was met miljoenen sterren, en de sikkel van de maan daartussen dreef als een klein scheepje, ging Carl naast de matrozen op het achterdek liggen. Hier in de tropen sliepen de mannen liefst op het dek. In het vooronder was het zo heet als in een bakkersoven, en bovendien wemelde het daar van kakkerlakken. Voor hij ging slapen, vouwde de jongen zijn handen en deed hij het avondgebed, dat zijn moeder hem had geleerd.

Toen hij insliep, dacht hij er aan, dat hij den volgenden dag naar onbekende landen zou gaan.

16

T W E E D E H O O F D S T U K

WEST-MOESSON. ZEESTROMEN EN RIFFEN.
PAFOEALAND

Niet altijd toont de zee het schip
een spiegelglad gelaat.
Somsgiert de storm langs kaap en klip,
Het sterkste schip vergaat.
Niet altijd brengt de reis geluk,
Soms wordt het ramp en nood,
en vindt de zeeman in den vloed
den dood.

De volgende dagen brachten aan de bemanning van de „Posa” het gewone leven van een zeeman in de vaart. De kapitein stond urenlang op de brug, de stuurman aan het stuurrad, en de matrozen hadden het nu en dan druk met het spannen of reven van de zeilen. Er zat een goed gangetje in het schip en een flink briesje zette de zeilen bol.

Meer dan eens zag Carl in de verte de blauwe bergen van een eiland. Hij hielp den kok, die vislijnen had uitgezet, en probeerde een mooien zeebaars te verschalken. In dat vissen had Carl veel schik. Eens hadden zij bijna een jongen haai aan den haak. Wat ging dat beest te keer! Maar bij het inhalen van de lijn waren zij niet voorzichtig genoeg geweest, en juist toen Justao Stamer luid schreeuwend den buit wilde ophalen, brak de lijn

en verdween de spartelende haai weer in de blauwe diepte.

Omdat Carl de hutjongen van den kapitein was, had hij heel wat te doen. Iederen morgen, terwijl de kapitein het schip inspecteerde, kreeg de kapiteinshut een goede beurt, en maakte Carl alles netjes schoon. Daarna hielp hij de matrozen bij het gewone scheepswerk, of zat hij in het topje van den mast op den uitkijk. Dat deed hij meer voor zijn plezier, dan dat het nodig was, want de kapitein wist nauwkeurig den koers te bepalen volgens de zeekaart.

Na een week van regelmatig werk echter kwam er enige verandering. Op een morgen riep een van de matrozen: „land voor den boeg.” Allen snelden naar de verschansing, en ja hoor, daar kwam, nog heel vaag en nevelachtig, een hoog bergland in het zicht.

Toen Carl op de brug klom en naar de hut van den kapitein stapte, zag hij de vierkante gestalte van den kapitein over de zeekaart gebogen. Carl wenschte hem goeden-morgen.

„Jongen, dat hebben wij vlog gedaan!” Opgewekt klonk de stem van den gullen zeerob. „Vandaag gaan we voor anker op de rede van Amboina. Nu kun je kennismaken met een flink en gemoedelijk volk. Het zijn wel bruine mensen, maar zij doen voor de blanken niet onder. Een van de flinkste

volksstammen van Oost-Indië.”

Wat was de kapitein in zijn nopjes, en wat was Carl blij, dat hij misschien weer een uitstapje aan wal zou kunnen maken. Hij zag graag vreemde landen en volken. Weer thuis, zou hij heel wat te vertellen hebben.

Nog dienzelfden middag bereikte de „Posa” het eiland Amboina. Daar lag het eeuwenoude stadje acn den voet van het „Goenoeng-Nonna”-gebergte. Op de rede liet de kapitein het anker vallen. Even was er een benauwd ogenblik geweest. Juist toen het met volle zeilen landwaarts ging, meende de kapitein klippen te zien, rakelings op bakboords boeg. Ronde plekken schemerden in het blauwe zeewater, enkele voeten slechts onder de oppervlakte. Het bleek echter een school grote platvissen te zijn. Juist toen de boeg daar het heldere zeewater doorkliefde doken zij weg.

„Foei, wat ben ik daar geschrokken,” momperde de kapitein, die van de brug kwam snellen om den stuurman op het vermeende gevaar te wijzen. De stuurman keek onthutst. Hij begreep niet wat de kapitein zo opeens bedoelde. Zij zaten precies midden in de vaargeul, te oordelen naar de zeshoekige geleide-borden recht boven elkaar op den wal. Beter kon het toch niet!

Daar lag Amboina. Steigers langs den kant, loodsen en witte huizen, waarachter kruinen van hoge

kokospalmen. De bergen tot de toppen met dichte bossen begroeid.

Toen met donderend geraas de ankers gevallen waren, begon de gezellige drukte van een ankerplaats in het verre Oosten. Sloepen kwamen van wal naar het zeilschip geroeid. Een sloep, die een vlag voerde, waarvan het mooie rood, wit en blauw wapperde in den wind, bracht de havenloods aan boord. Die was tevens opzichter van de haven. Deftig ging hij den kapitein voor in de hut. Van alle kanten kwamen prauwen vol inlanders om het schip. Carl keek zijn ogen uit. Wat een aardig gezicht, die bruine mensen met hun bonte kleding in hun wankel bootjes: uitgeholde boomstammen, door een paar vlerken in evenwicht gehouden. Sommige groepjes prauwroeiers zongen inlandse liedjes op jolige wijzen. Er enterden prauwtjes, beladen met vruchten, mooi gevlochten mandjes vol goudgele pisangs, ruige kokosnoten, zakken zuur, boommeloenen en ananassen. Voor een paar centen konden de matrozen zo'n mandje kopen, en als zij het geld in den open-geslagen rok van een bruinen roeier hadden geworpen, werd het mandje met veel hoera aan boord gehesen. Er kwamen sloepen met handelaren, deftig in witte jassen, die, zolang de kapitein met het havenhoofd bezig was, het dek op en neer wandelden.

21

de duisternis. Op den verren wal kwamen overal kleine lichtjes. Het was als knipoogden zij naar de schepelingen, alsof zij wilden zeggen: „Komen jullie nog niet bij ons kijken?”

Dien avond wandelde Carl met zijn vriend Jan langs het palmenstrand van Amboina. Zij hadden eerst een kijkje genomen in het fort „Victoria”, een vesting uit den tijd van de Oostindische Compagnie. Toen waren zij naar het strand gegaan. Zij stonden een poosje te kijken naar een groepje bruine vissers, die zich klaarmaakten om uit te varen. Hun ranke prauw was reeds van het koraalstrand afgetrokken, en wiegde op de golfjes van de branding. De mannen droegen harsfakkels, die geweldig walmden.

Bij den gloed van die fakkels zouden zij straks proberen vis te vangen. Wat was er veel te zien aan

23

Maar al verspeelden de mannen een kwartiertje met de inlandse fruit-kooplieden, veel tijd was er niet. De zeilen moesten gereefd worden, en alles klaargemaakt om nieuwe lading te stouwen. De laadbomen werden gesteld, de lieren knarsten, de opengerukte luiken gleden over het dek. De kapitein hield van aanpakken. Zolang het dag was, moest er gewerkt worden; 's avonds, dan mochten de mannen wel een poosje gaan kuieren aan den wal. Met verlangen keek Carl uit naar het ogenblik, dat de zon achter de hoge bergen zou zinken, en de duisternis zou dalen.

Hij had met Jan Joziassen afgesproken, dat zij samen zouden vragen of zij naar wal mochten, en dan zouden zij fijn gaan wandelen onder de palmen aan het strand. Hij werkte voor twee dien dag, om alles kant en klaar te krijgen. Trouwens, de mannen zwoegden allen, want hoe eer alles voor elkaar was, hoe meer kans, dat de kapitein hun toestond aan wal te gaan. Wat liepen die handelaren in den weg. Kwam de kapitein maar voor den dag om hen te ontvangen.

Maar ook aan het ongeduldig wachten kwam een eind. De hemel werd prachtig gekleurd door de ondergaande zon. Rozerode wolkjes gleden over een oranje hemelboog. Nooit had Carl zo iets schoons gezien.

Zoals dat in de tropen het geval is, daalde spoedig 22

de kust. De matrozen genoten.

Na een wandeling van ruim een uur keerden beiden naar het stadje terug. Hier was het gezellig druk. In een tokostraatje zagen zij het bonte leven van een Molukken-bevolking. Alle mensen zaten voor hun huisjes. Dat waren maar kleine gebouwtjes van palen en 'met een dakbedekking van palmbladeren. Bonte bloemen in bakken en kuipen versierden de voorgalerijtjes, en papegaaien schommelden op bamboe-krukjes kwetterend heen en weer. Bijna naakte kinderen speelden in het zand op den weg. Overal werden de matrozen nagekeken, of door Chinezen nageroepen om iets te kopen in de toko's.

Nu, in den avondstond, was het lekker koel. Zij kwamen voorbij een groot gebouw, dat witgepleisterde muren had, en een dak van sirap (houten dakpannen). De deuren stonden wijd open en het licht van een paar grote petroleumlampen wierp een milden gloed naar buiten.

Juist wilden Carl en zijn vriend er voorbijlopen, toen op eens een lied klonk uit het gebouw. Getroffen bleven de twee matrozen staan. Een welbekende wijs, begeleid door trillende tonen uit bamboe-dwarsfluiten, klonk in de stilte. Daar zongen de mensen:

24

Malam koedoes, soenji senjap!
Siapa jang h'loem lelap?
Ajah-boonda jang tinggallah troes,
djaga Anak jang maha-koedoes,
Anak dalam malaf,
Anak didalam malaf.

„Jan,” riep Carl uit, „de woorden van die vreemde taal kan ik niet verstaan, maar de wijs kennen wij ook, hé?” En toen de bruine mensen het tweede vers aanhieven, zongen de matrozen zacht mee: „Stille nacht, heilige nacht”. Ze konden zich niet bedwingen. Door dat bekende lied voelden zij zich aangetrokken tot de mensen daarbinnen, en een beetje aarzelend traden zij het gebouw binnen. Daar zaten wel vijftig inlanders bij elkaar op lange banken van bamboe. Voor hen stond een blanke man, die het lied had opgegeven. Toen hij de matrozen zag, wenkte hij even met de hand. De bruine zangers hielden stil, en keken achter zich naar de matrozen. De blanke kwam op Carl en Jan toe, en toen hij bemerkte, dat zij Duitsers waren, sprak hij hen vriendelijk aan in hun landstaal. Nu vernamen de twee bezoekers, dat hier een zangkoor bezig was de liederen te leren voor het aanstaande Kerstfeest. Wel een kwartier spraken de mannen samen. Jan en Carl vertelden van hun reis, en de zendeling, want dat bleek de blanke

25

man te zijn, kwam niet uitgepraat over zijn werk hier op Amboina, waar reeds zoveel Christen waren geworden. Maar toen moesten de twee zee-lieden toch vertrekken. „Ik wens jullie rijk gezende Kerstdagen toe aan boord,” zei de zendeling. „Vergeet maar niet, dat wij op het Kerstfeest gedenken, dat de Heere Jezus op aard is gekomen om ieder, die in Hem gelooft, te behouden, en den weg naar 't eeuwig leven te wijzen.”

De mannen drukten elkaar stevig de hand. De bruine Christenen riepen den matrozen een vriendelijk: „tabik, slamat-djalan” (goeden dag, goede reis) toe.

Toen Carl en Jan aan den steiger van Amboina stonden te wachten op de sloep, die hen weer naar het schip zou brengen, zei Carl: „Jan, het is al gauw Kerstfeest. Waar zullen wij het vieren?”

„Weet ik niet,” zei Jan, „ergens op zee. Maar dit weet ik wel, de kapitein zal Kerstavond niet vergeten. Zeg jô, zoeven bij dien zendeling en zijn bruine mensen kreeg ik op eens zo'n verlangen naar huis. Vreemd, hé, dat zo'n kerstliedje je altijd doet denken aan thuis, waar je als jongen in de kerstvacantie bij je moeder achter de kachel zat.”

Even zuchtte Jan. Carl zei er maar niets op. Ook hij was met zijn gedachten in Hamburg.

26

Na een warmen dag van laden en lossen, af- en aanvaren, en veel drukte van bruine mensen op het dek, werd de reis hervat.

Als een vogel zo vlug zeilde de „Posa” met volle zeilen van Amboina's rede. De matrozen zongen een vrolijk scheepsliedje.

Het uitstapje aan wal had allen goed gedaan. Vooral de kok was in zijn nopjes. Hij had voor dagen lang verse groenten, vruchten en gevogelte ingeslagen.

De kapitein stond weer op de brug. De stuurman hield het stuurrad en ieder was nieuwsgierig wat de volgende dagen brengen zouden.

Reeds had het zeilschip een belangrijk stuk van de Molukken achter den boeg, toen er spannende dagen aanbraken.

„Niet altijd toont de zee het schip
een spiegelglad gelaat,
Soms giert de storm langs kaap en klip.”

Dat zouden de mannen ondervinden. Toen de „Posa” het grote eiland Halmahera voorbij was, kreeg de kapitein een bang vermoeden, dat hij niet op een gelukkig moment zijn koers over den Stillen Oceaan maakte. Uit oude scheepsboeken had hij heel wat kennis van de tropengewesten opgedaan. Hij was een bekwaam man

27

en een ervaren zeeroob. Maar zelfs de knapste zee-man krijgt weleens met weer en wind te kampen. Dan helpen kennis en ervaring niet veel, en moeten hardnekkige tegenstanders bestreden worden: de orkaan en de kokende golven.

Heel stil, zonder dat iemand het bemerkte, kwam de verandering. Niet als een woedend losbrekende storm, maar sluipend en verraderlijk.

Langs de kusten der Molukken-eilanden loopt door den Stillen Oceaan een sterke stroom. Den enen tijd van het jaar loopt die stroom van de Filippijnen langs de Sangi-eilanden, ten Noorden van Halmahera naar de Noordkust van het grote eiland Nieuw-Guinea; den anderen tijd juist in de omgekeerde richting. De grote stoomschepen, die nu Nieuw-Guinea bezoeken, hebben ook wel last van dien sterken stroom, maar toch natuurlijk niet zó erg als de zeilschepen, die in vroeger tijd de landen der Papoea's bezochten. Als zo'n zeilschip door dien stroom gegrepen werd, dan werd het, vooral als er totale windstilte was, of tegenwind, stellig en zeker verder en verder gevoerd. Zo kwam menig een, tegen wil en dank, aan de kusten van Papoea-land.

Die zeestroom werd de stille, verraderlijke vijand waarmee de „Posa” te kampen kreeg. Die tegenstander zou het vaartuig in den grootsten nood brengen. Ongemerkt zaten de zee-lieden midden

28

in het gevaar. In het Oosten van de Molukken begon de West-Moesson tijd. Een sterke wind kwam van het vasteland van Australië naar onze Oost, en bracht hevige regenbuien mede. Niet voor niets kreeg de kapitein bange voorvoelens. Al een paar dagen woei er een heftige tegenwind, die de vlugge vaart van de „Posa” deed verminderen, en urenlang schoten de zeelieden niets op. Dat scheen tenminste zo, want met tegenwind kwam er niets van zeilen. Dan bleven de zeilen gereefd en dobberde het schip op de rulle deining van den oceaan.

Maar wanneer de kapitein bestek maakte, dan vertoonde zich het vreemde verschijnsel, dat de „Posa” toch verbaasd snel vooruit was gekomen. Dan schudde de zeeman bedenkelijk het hoofd en klonk van de brug om met den stuurman te overleggen. Deze keek ook allesbehalve opgewekt. Bij de matrozen was de stemming er ook uit. Geen vrolijk lied klonk er op het dek. Vooral niet als er een regenbui losbrak, en het water bij stralen neerplensde. Wat het in Indië regenen kan! Het leek wel, of er een sluit van regenstralen om het schip hing. Men kon geen tien vaam ver kijken. De verraderlijke vijand, de zeestroom, had de „Posa” gegrepen, en er hielp geen stuurmanskunst aan, men had te gaan waar die stroom heenvoerde. Zo ging het dagen lang. Regenbuien wisselden af

29

Hier zagen zij een baai, daar een opvallende eilandengroep, en vlug keken zij op de zeevaarders of al kon worden vastgesteld waar de „Posa” was heengedreven. Ten slotte werden de herkenningstekenen zo veelvuldig, dat met zekerheid kwam vast te staan, dat het schip op de noordkust van het eiland Nieuw-Guinea werd aangestuwd.

Maar... met die zekerheid kwam alweer bange vrees in het hart van den goeden kapitein. Nieuw-Guinea! Dat land had al een heel slechten naam in de scheepsdagboeken der zeevaarders.

Reeds langen tijd tevoren werd Nieuw-Guinea, of, zoals het ook wel werd genoemd: „Papoea-land” ontdekt. De oudste Oost-Indië-vaarders trokken reeds naar dit eiland. In de scheepsverslagen der zeelieden van de zestiende en zeventiende eeuw wordt het telkens genoemd. Aan de Portugezen komt vermoedelijk de eer toe, dit gebied het eerst te hebben bezocht. Het zou een zekere Jorge de Menezes geweest zijn, die de kusten van dit onbekende gebied in 1526 op zijn avontuurlijke reizen had aangedaan. Later kwamen er Spanjaarden, en in de zeventiende eeuw de Hollanders. Dat waren schippers van de Oostindische Compagnie, die een groot deel van het onherbergzame eiland voor Holland veroverden. De koene zeelieden waren toen na hun bezoek aan de kusten, waar zij drinkwater, verse groenten, wild en ge-

31

met zonneschijn en de straffe wind bedaarde niet. De West-Moesson toonde zijn kracht.

Waarheen ging de reis? De kapitein wist het niet meer. Rondom was de onmetelijke oceaan. Nergens was land te bespeuren. Witgekuifde golven rolden af en aan, en deden het schip slingeren. Gelukkig, dat de „Posa” flink geladen was. Daardoor lag het vaartuig vast op het water.

Toen kwam er een dag, dat nieuwe hoop het hart van den kapitein vervulde. Carl, die in den mast op uitkijk zat, riep opgetogen, dat er land in zicht kwam. Land! Gelukkig, nu kon er weer bestek gemaakt worden en volgens de zeekaart berekend, waar de „Posa” terechtgekomen was.

Wat een spanning heerschte er aan boord, toen al duidelijker en scherper een hoog gebergte zich aan den horizon begon af te tekenen.

Niet lang duurde het, of een groep eilanden werd zichtbaar tegen den groenen achtergrond van het verdere bergland.

Er kwam weer een zonnige gloed in de ogen van den kapitein. De stemming werd prettiger onder de matrozen. Carl kreeg, omdat hij het eerst „land” geroepen had, een extra portie gezouten vleesch van den kok. Gelukkig, er kwam uitkomst na lange en bange onzekerheid.

De scherpe ogen van den kapitein volgden de tekening van het kustgebied, dat zij naderden.

30

vogelte innamen, weer blij het sombere oerwoud aan de rotsige kust te kunnen verlaten, zonder door de inboorlingen gepijld, gevangen genomen of... opgegeten te zijn! Want in Papoealand, dat wist de kapitein ook wel, woonden de kannibalen, de menseneeters, ruwe, wilde heidenen.

Daarom riep hij al de schepelingen bijeen op het achterdek om hen toe te spreken. Nooit hadden de mannen hun kapitein zo ernstig en vastberaden gezien. Op het stoere gelaat lag een strakke trek, rimpels waren in zijn voorhoofd gegroefd.

Daar stonden de mannen om hun kapitein. Geen hunner sprak een woord.

Nimmer zou Carl dit ogenblik van groten ernst vergeten.

„Mannen,” de stem van den kapitein klonk rustig en warm, „daar voor ons ligt Papoea-land. De gevaren, die ons daar wachten, zijn niet te overzien. Indien God ons helpt, dan zullen we in de baai voor ons kunnen ankeren, drinkwater innemen en betere weersgesteldheid afwachten. Maar houdt u allen gereed op een begroeting der wilden, die bekend staan als ruwe menseneeters. Weest niet onvoorzichtig of brutaal. Mogelijk dat we een vredelievenden stam aantreffen, en dan kan ons niets gebeuren, mits wij zeer voorzichtig zijn. Maar één onvoorzichtige daad kan onomwringel veel ellende ten gevolge hebben. Ik zal u van ge-

32

weren en kruit voorzien, maar . . . slechts op mijn bevel mag er geschoten worden. Wie onverhoeds schiet, zal ik ernstig moeten straffen. Mochten de inboorlingen kwaad willen, zo schiet toch bij wijze van bedreiging over de hoofden der mensen heen, want weet dat die verblinde heidenen uit onkunde handelen. Wij hebben over enige dagen Kerstfeest, dat is vredefeest, omdat de Vredevorst gekomen is in onze zondige wereld. Mannen, vergiet geen bloed, dan alleen uit noodzaak. Nogmaals, weest allen uiterst voorzichtig."

Een trilling ging door de matrozen. Zou het zó erg kunnen worden, zou Papoea-land het land kunnen worden van hun ondergang? Hadden zij te vroeg gejuicht?

De mannen namen zwiingend de geweren aan, die de stuurman uitreikte. Carl kreeg er geen, hij was nog te jong. Maar wel mocht hij een scherp dolk-mens tussen zijn riem steken.

Daarna ging ieder naar zijn post. Maar Carl ging naar het vooronder. Hier, waar niemand hem zag, stil in een donker hoekje, knielde hij neer, vouwde zijn handen, sloot zijn ogen en bad:

„Lieve Heer in den hemel, Gij, die ons altijd hoort, wilt Gij ons allen in Uw hoede nemen? Leer ons op U vertrouwen. Help ons om den goeden koers terug te vinden en . . . breng ons . . . als het U lieft . . . veilig thuis. Amen."

33

of nam een stofbad in het mulle zand. Hoe vriendelijk zag dat alles er uit. Het was een stevig bouwwerk, daar onder het lommer der bomen. De witgeverfde, ijzerhouten balken torsten een groot, hoog dak van gedroogde sagobladeren. Terzijde van het huis waren de bijgebouwen, niet als het blokhuis op hoge palen boven den grond gezet, maar rustend op den rotsbodem. Achter het hoofdgebouw lagen, in een kring, de huisjes der inboorlingen. Het waren kleine woningen met wanden, gemaakt van de bladstelen van den sagopalm en met daken, evenals het blokhuis, van gedroogde bladeren.

Stil is het op de voorgalerij van het blokhuis. Alleen het koeren van een woudduif en het getok van de kippen verbreekt de rust van het zonnige middaguur.

Daar begint een van de twee blanken een gesprek. Het is de grootste, een stoere figuur, die breed uitkomt tegen de smallere gestalte van den ander. Geissler is zijn naam, terwijl zijn makker Ottow heet. „Dus broeder, is je besluit genomen?"

„Ja, Geissler, ik dank God, dat het zover gekomen is. Na de Kerstfeestviering hoop ik met de eerste de beste scheepsgelegenheid naar Ternate te reizen, om mijn bruid te halen. Zij zal de eerste blanke vrouw in dit land zijn, vriend."

„Ik verheug mij met je, hoewel ik het jammer vind

35

DERDE HOOFDSTUK

EEN ZENDINGSPPOST IN DE WILDERNIS

Ver van vrienden heen te reizen
voor des Heeren zank,
Om de heidenen te wijzen
op den Heiland, werd hun taak.
Eenzaam, woest was 't rotsig strand.
Ver van huis en vaderland,
Ruw, de wilden, die zij vonden,
Veilig, wat ook 't leven bracht,
wisten zij zich in Gods kracht,
Als, door Hem, gezonden . . .

Hadden zij het maar geweten, de zeelieden van de „Posa", dat daar op een klein eilandje, in de wijde Geelvinksbaai, aan den voet van het machtige Arfakgebergte, hulp was in den grooten nood. Hadden zij het maar geweten. Maar helaas, zij wisten het niet. Vóór wij de avonturen van die mensen verder zullen nagaan, willen wij eerst eens gaan kijken op dat eilandje, dat Mansinam heet.

Het was een week voor Kerstmis. Op de brede voorgalerij van een sterk blokhuis, dat onder hoge kokospalmen en broodbomen gebouwd was op een heuvel van het eiland, zaten een paar blanke mannen bij elkaar. Stil was het rondom op het erf. Alleen een groep kippen liep in den fellen zonnegloed te zoeken naar een graankorrel

ulp

34

om weer alleen te zijn; zonder overbuur, die mij komt opzoeken, of waar ik terecht kan, wanneer ik een woordje in mijn eigen taal wil horen."

„Het zal voor korten tijd zijn, Geissler, dat ik afwezig ben."

De mannen zwijgen enigen tijd. Dan zegt Geissler:

„Dit zal het derde Kerstfeest worden, Ottow, dat wij in dit heidenland vieren. Het eerste was onder moeilijke omstandigheden. Weet je nog hoe ziek

36

wij waren? Jij lag met hoge koorts, en ik kon mij niet verroeren door die grote wond in mijn been. Nooit zijn wij in moeilijker dagen geweest en toch... de Heere was nabij. Het tweede Kerstfeest was in dit huis. Hoe blij waren we, dat wij een paar Papoea's bij ons hadden, die hun eerste Kerstfeest vierden. En nu... wij hebben al een kring van dertig trouwe mensen. God is goed voor ons."

"Ja, wij hebben wel redenen om dankbaar te zijn, Geissler. Sedert vijf Februari 1855, toen wij hier voet aan wal zetten, tot nu, heeft God ons langs moeilijke paden geleid, maar ook ons geholpen, boven bidden en denken."

Zo riepen die twee moedige mannen de herinnering op uit de dagen, die zij in Papoea-land hadden doorgebracht. Dat was inderdaad een leven vol gevaren en avonturen geweest.

Ja, als die twee vrienden eens gingen vertellen, dan konden zij heel wat verhalen. Veel hadden zij al van de wereld gezien.

Zij herinnerden zich nog zo goed den dag, dat zij elkaar het eerst ontmoet hadden. Toen waren zij vrienden geworden, trouwe vrienden, aan elkaar gehecht, heel hun leven lang. Dat was geweest in het huis van dominee Goszner, den vriendelijken dominee uit de wereldstad Berlijn. Wat kon dominee mooi vertellen! Vooral als hij sprak van de

37

woeste heidenen, die in de binnenlanden van Afrika en Indië leven. Hoe hadden zij geluisterd, als hij het leven schilderde van die arme, diepgezonken schepselen, die den naam van God niet kennen, en nooit van den Heiland hoorden. Hoe zij leven in vrees voor boze machten, en hoe zij door die vrees kwamen tot ruwe zeden, strijd van stam tegen stam, koppen en kannibalisme. Dan zaten de jonge Duitsers te luisteren met gespannen aandacht en vergaten den tijd. Zij waren een paar flinke handwerksgezellen, meubelmakers, die lust in hun werk hadden, en die nog meer bezaten dan werklust; ook een hart, waarin de Heiland Zijn liefde had gelegd, en Zijn vrede had gegeven. Daarom kwam door het onderwijs van dominee Goszner in hen de begeerte om naar de heidenen te gaan, en deze arme mensen even gelukkig en rijk in het geloof te maken als zij zelf waren.

Zij werden in het huis van Ds. Goszner opgenomen en opgeleid, om later als zending uit te gaan. Toen de beide vrienden volleerd waren, zond dominee Goszner hen naar Holland. Daar woonde een vriend van hem, die ook dominee was. Zijn naam was Otto Gerhard Heldring. Dat was een groot mensenvriend. Hij woonde in het dorpje Hemmen, in de Betuwe. Daar bouwde hij gestichten voor ongelukkigen en wezen, en dreef alzo

38

zending in zijn eigen vaderland onder de mensen, die van God waren vervreemd. Zo werd hij de vader van de „Inwendige Zending". Maar juist deze man had ook een open oog voor de wereld daarbuiten, en de prediking onder de heidenen. Dat was dan de „Uitwendige Zending". „Die twee," zo zeide hij, „behoren bij elkaar." Zo werkten de twee mensenvrienden Goszner en Heldring samen, en hadden dezelfde gedachten. Zij leidden jonge mannen op tot zending en zonden hen dan naar verschillende landen. Deze moesten daar hun handwerk uitoefenen, zoals wij van den Apostel Paulus lezen, dat hij te Corinthen tenten maakte. En dan zouden zij, evenals Paulus, ook het Evangelie verkondigen.

Dominee Heldring zag dadelijk in die twee flinke jonge mannen een paar stoere voortrekkers voor het volk van de Papoea's. Zo werd dan bepaald, dat zij naar Nieuw-Guinea zouden gaan, en met vreugde aanvaardden de twee hun taak.

Ottow en Geissler vertrokken op 26 April van het jaar 1852 met 'n zeilschip, de „Abel Tasman", uit Rotterdam. Bijna zeven maanden duurde de reis tot Java. Wat lag Indië in die dagen nog ver van Nederland! Tegenwoordig leggen de K.L.M.-vliegmaschinen in minder dan één week denzelfden afstand af, maar in die dagen was het een onderneming van belang om naar Oost-Indië te

39

zeilen. Die twee mannen hadden echter moed. Moed en een groot, sterk geloof. Twee jaar bleven Ottow en Geissler te Batavia. Dat was verstandig, want nu konden zij aan het warme klimaat wennen, en de Indische wereld leren kennen. Een reis naar Papoea-land ging in die dagen niet vlug. Eindelijk konden zij verder reizen naar Ternate. Van deze handelsplaats voeren ieder jaar schepjes naar Papoea-land, om daar vogelhuiden te kopen en ruilhandel te drijven. Het waren maar kleine schoenertjes, die zonder een vast vaarplan uitzeilden, en menigmaal maanden lang onderweg waren. Het leven aan boord was niet bepaald plezierig. De passagiers hadden er weinig ruimte en soberen scheepskost. Het was dus geen wonder, dat de twee pioniers blijde waren, toen zij het hoge Arfakgebergte zagen, dat in den fellen zonnegloed oprees, als een geweldige muur achter de Dorehbaai. Want mooi is de Dorehbaai. In de blauwe zee liggen de kleine koraaleilandjes, met hun goudgeel zandstrand en de hoge kokospalmen, die er wuiven in den wind. Op den vasten wal zijn de dichte oerwouden, die als een ondoordringbare gordel het binnenland afsluiten, en uit dien woudgordel rijzen dan de bergen, tot een hoogte van meer dan drie duizend meter.

Daar ankerde het schoenertje. Een menigte kleine vrouwen kwam van een paaldorp van het eiland-

40

je aangevaren, en vrijmoedig keken de Papoea's de nieuwe reizigers aan. Spoedig waren deze aan wal. Zij vonden daar, onder de palmen van Mansinam, een ruwhouten loods van een handelaar, en zij zouden hier voorlopig een onderdak hebben. De onderdelen voor een huis hadden zij bij zich. Deze werden nu met prauwen naar den wal gebracht. Maar vóór zij het huis konden zetten, moest er eerst een plek worden opengehakt in het oerwoud. Doch allereerst deden deze moedige mannen wat anders. Kijk, daar gaan zij naar den zoom van het woud. Onder een stevigen, hogen dadab-boom houden zij stil. Nieuwsgierig kijken op een afstand de Papoea's toe. Wat die blanken willen, begrijpen zij niet. Daar knielen de twee mannen neer en vragen om Gods zegen op het werk, dat zij nu gaan aanvangen.

Wie zó een moeilijk werk begint, behoeft niet te vrezen. Als zij daar geknielid liggen, suist de oceaanwind door het lozer van de bomen en het geluid van dien wind horen zij als de stem van God: „Ik zal U niet begeven en Ik zal U niet verlaten.”

Maar o, wat hebben zij het moeilijk gehad in den eersten tijd! Wij moeten diepen eerbied hebben voor den moed van die helden.

Het volk, waaronder zij hun arbeid aanvingen, zou blijken een volk te zijn van woeste zeden. Wel

41

hadden zij een brief van den Sultan van Tidore medegebracht, waarin deze gelastte dat het volk, waarover hij zich heer en meester voelde, bescherming en hulp aan de blanken moest verlenen. Maar dit schrijven richtte al heel weinig uit onder mensen, die lezen noch schrijven konden, en zich alleen uit vrees onder Tidore schikten.

Zelfen moesten de pioniers het dichte woud binnendringen, den zwaren boom, die hun tot prauw zou dienen om naar Doreh over te steken, zoeken, vellen en uithollen. Hoewel de Papoea's zagen dat de keuze van het hout verkeerd was, dacht niemand er over de mannen te helpen. De Papoea's

42

beschouwden hen als indringers en hielden zich op een afstand. Toen de veel te zware prauw gereed was, voeren de mannen dagelijks in het logge vaartuig naar Doreh, om in het woud een ruimte open te hakken, waar zij hun woning zouden bouwen.

De overmatige arbeid, de inspanning in een land, waar het in de middaguren brandend heet is, en het sobere voedsel, wierp de moedige pioniers spoedig op het ziekbed. Ottow leed aan een hersenontsteking en Geissler kreeg een ernstige beenwond, terwijl beiden hoge koorts hadden, die hen niet wilde verlaten.

Daar lagen de mannen in hun ruwhouten loods, niet in staat om op te staan, smachtend van dorst. De Papoea's kwamen kijken, zaten druk pratend om hen heen, maar niemand dacht er aan, ook maar een dronk koel water aan de lijders te geven. In die benauwde dagen vierden zij hun eerste Kerstfeest. Wat begrepen de Papoea's ook van het doel dezer blanken! Dat die mensen hun land, hun familie konden verlaten, alleen om hen te helpen en het Evangelie te brengen, dat konden zij niet vatten. Daarom werden de blanken gewantrouwd. Ook, omdat zij wit waren. Zij hoorden, volgens de Papoea's, niet tot de gewone menswereld. Zij hoorden eigenlijk in de andere wereld thuis, de wereld der geesten. Zo bespieden zij die

43

twee indringers in hun doen en laten, maar toonden geen toenadering. Zij redeneerden juist anders. Wanneer iemand het in zijn stam en familiehuis te bont maakt, er lastig is, wordt hij uit den stam gebannen: hij moet maar zien ergens anders woning en voedsel te vinden. En, zo dachten de Papoea's, zo zal het ook wel het geval zijn geweest met die twee blanken. Die waren zeker ook verjaagd door hun stamleden en nu hier terecht gekomen. Zij lieten dus de pioniers maar zelf werken en ploeteren. Tot hulp hadden dezen een kleinen jongen, den zoon van een inlandsen onderwijzer te Ternate. Maar deze knaap kon ook niet oppassen en verplegen, zoals dat moest. Toen, in den grootsten nood, kwam er redding door de komst van een schip, een oorlogsschip, de „Vesuvius”, met den Resident Goldman aan boord. Nu kon er hulp worden verleend. God had het lijden van Zijn dienstknechten gezien en Zijn reddende hand uitgestoken. Het was wel zeer nodig, want zonder geneeskundige hulp zou zending Geissler bezweken zijn. Maar wie zal het afscheid beschrijven van de twee kameraden, toen Geissler met de boot vertrok en Ottow trouw op zijn post achterbleef.

Trouw, ja, dat was deze man, die, zelf nauwelijks hersteld, niet wilde meegaan naar Ternate, maar bij de Papoea's bleef. Dat was een geloofsheld.

44

Toen Geissler weer hersteld was, keerde hij naar Papoea-land terug. Hij nam nu vijf Ternataanse timmerlieden mee, die hem en zendeling Ottow zouden helpen aan hunne woningen, want de twee vrienden besloten om niet bij elkaar te blijven, maar ieder een post te stichten. Zending Geissler bleef op het eiland Mansinam en zijn makker ging aan de overzijde van het eiland wonen, waar nu de zendingspost Kwawe nog altijd is, en waar de plaats toen Doreh heette. Zo ontstonden er weldra twee zendingsposten. Een goede woning bood onderdak; een aardige tuin werd aangelegd, vruchtbomen geplant. Eenden en kippen vervrolijkten het erf, en, o weelde, o ongekend iets voor Papoea-land, de eerste koe werd ingevoerd.

Daar lagen de zendingsstations aan de kust van Papoea-land. Ging het op Doreh nogal vreedzaam toe, hoewel ook hier onlusten en vechtpartijen onder de bewoners aan de orde van den dag waren, onder de verschillende stammen aan de kust waren roof- en moordtonelen elk ogenblik gaande. Wie had hier enig gezag? Iedere stam deed wat goed was in hun ogen. Vaak schalde de luide roep van de tritonschelp door de baai en trokken honggiprauwen langs de zendingsposten, bemand met bloeddorstige Papoea's, die op slavenjacht of koppensnellen uittoegen.

Slechts nu en dan kwamen er berichten bij het

moesten de mannen leren geduld te oefenen. Geduld, dat is het wachtwoord van het zendingswerk. Wachten op Gods tijd.

Het tweede Kerstfeest op Mansinam was nog een stil danken en bidden. De Papoea's waren nog niet gekomen tot de kribbe van Bethlehem. En daar zitten zij nu weer bij elkaar, de trouwe kameraden. Zal Geissler minder moedig zijn dan zijn vriend, toen deze achterbleef, nu bijna drie jaar geleden? Neen, ook hij zal moedig alleen achterblijven, hoe zwaar het ook valt. Bovendien heeft hij nu de eerste trouwe mensen, waar hij vast op rekenen kan. Dat waren vrijgemaakte slaven, die

Nederlandse Bestuur te Ternate van de wandaden der Papoea's. Maar van degelijke maatregelen, om aan dat moorden een eind te maken, hoorde men in die dagen niet veel.

Rustig gingen de twee pioniers hun gang. Zij hadden al spoedig bemerkt dat er van het ideaal van vader Goszner, om hun handwerk uit te oefenen en daarbij het Evangelie te verkondigen, in deze samenleving bitter weinig kon komen. Handwerkslieden hadden de Papoea's niet nodig. Het Evangelie konden zij, zolang de zendingen hun taal niet spraken, niet begrijpen. Toch ging er reeds spoedig een invloed ten goede uit van die zendingsposten. De Papoea's gingen nu bemerken, dat het den zendingen werkelijk ernst was bij hen te blijven wonen; zij zagen ook, dat die twee blanken toch niet zo kwaad waren, als zij eerst gemeend hadden. Toen kwam er meer toenadering. Zij gingen het zelfs op prijs stellen dat die zendingen onder hen woonden. Verscheidene dingen, die zij anders niet, of niet gemakkelijk konden krijgen, konden zij nu krijgen door de voortbrengselen van land en zee bij de blanke mannen te ruilen tegen tabak, blauw katoen, messen, kralen, enz. De verhouding werd veel beter, maar, wat de beide pioniers zo gaarne gezien hadden, dat die woeste Papoea's zich van hun heidendon zouden bekeren, dat gebeurde niet. Daarvoor

zich nu tot het zendingsgezin rekenden. Hoe blij waren dezen, een huisje op het zendingserf te hebben achter het blokhuis van „toean pandeta", zoals zij hun nieuwen heer noemden.

Op Nieuw-Guinea was de slavernij nog in zwang; wanneer de ene stam een anderen heimelijk kon veroveren, werden er niet alleen koppen gesneld, maar ook kinderen geroofd. Die slaven hadden dikwijls een kommervol bestaan, en de barmhartigheid dreef er de zendingen toe deze slaven vrij te kopen, wanneer zij daartoe in staat waren.

De Papoea's waren gewoonlijk niet zulke harde meesters voor hun slaven. Maar het gebeurde toch ook wel, dat zij erg wreed waren. Zo was er eens een Papoese meesteres, die boos was op haar slavin, welke wonden aan het been had. De meesteres liet de slavin aan een paal binden, die bij vloed gedeeltelijk onder water stond. Het was ebbe, toen de slavin er aan vastgebonden werd. Toen het water ging stijgen, bereikte het zoute water de wonden, welke pijn, erg pijn begonnen te doen. De slavin gilte en schreeuwde van pijn, terwijl de meesteres en haar kinderen haar nog uitlachten.

In elke Papoese woning was een blok te vinden, waarin openingen waren. Onwillige slaven moesten daar hun voeten in steken, en door middel van een houten pen, die men in de opening sloeg, werd

deze zo vernauwd, dat de slaaf de voeten er niet meer uit kon trekken.

Nog op andere manieren toonden de Papoea's hun wreedheid. Jegers de slaven en slavinnen, die in den dienst bruikbaar waren en die zich gewillig toonden, waren de meesters en meesteressen gewoonlijk ook menselijk, maar tegen de onbruikbaren waren zij menigmaal hard. Het gebeurde wel, dat bij een mensenroof een kind den rovers in handen gevallen was, waarvan moeder en vader vermoord waren. Als zo'n kind te veel huilde naar den zin van de meesters, dan was het geen zeldzaamheid als zo'n stakker in de golven geworpen werd of op andere manier werd gedood. Als een slavin een kindje had, dat wat lastig was, dan kon het gebeuren, dat men ook zo'n kind doodde. Oude mensen, die niet veel werken konden, werden beschuldigd van hekserij en doodgespeerd of ook wel verdrongen. Zieken gaf men geen voedsel genoeg, men liet ze uitteren tot zij den geest gaven.

Zo deden wel niet alle Papoeese meesters en meesteressen (er waren er, die zelfs heel goed voor hun slaven waren), maar de wrede dingen, die ik noemde, gebeurden toch wel.

En er was niemand vóór de komst der zendelingen, die zich het lot van de slaven aantrok. Maar nu was met de komst van Ottow en Geissler de vrijheid gekomen. Was het wonder dat de vrijge-

in de donkere wereld om de zoekenden en de dwalenden te beschijnen, en hen thuis te brengen naar het lichte Huis van den Hemelheer. O, hoe verlangden de Papoea's naar het komende feest, naar den lichtboom en het mooie verhaal, dat de zendelingen erbij zouden vertellen.

Omdat de mannen allen op jacht zijn, schijnt het erf verlaten. Nog altijd klinkt alleen het gekloek van de kippen. Even, verweg, ook het loeien van een koe. Misschien vinden de koeien het vreemd, dat de bruine koeherder ze vandaag alleen laat. Waar zit hij toch? Maar alles schijnt vandaag in de war te zijn. De moestuin wacht op den wieder, de bijl op den huisjongen, die voor het brandhout zorgt, de vuurbaard in 't jongenshuis op den kleinen vluggen Minggoes, den bruinen kok, die zo gezellig rinkelen kan met de potten en pannen. Waar zitten ze toch allemaal? Wat weten die stomme dingen ook van een Kerstfeest en een feestmaal, dat zal klinken als een klok!

Hoor, stemmengerucht nadert. De mannen zijn opgestaan en stappen het erf op naar de voorpoort, waar een rose bruidstraan bloeit met een weelde van bloemtrossen. Zij kijken naar de komende mensen. Het naderend gepraat wordt luid. Daar komen de eerste Papoea's aangelopen. Er schijnt iets aan de hand te zijn, want de Pa-

maakten voor hun „toean” door het vuur zouden gaan?

Toean Geissler had hun verteld dat zij dit jaar een mooi feest zouden vieren. Zij zouden de geboorte gedenken van den Heiland, van Wien hij hen zo vaak had verteld. Vol verwachting zagen de Papoea's uit naar dat grote feest. Des avonds, na de dagtaak, kwamen zij in het blokhuis bijeen, en dan leerden zij hiederen om den Heiland te loven en te danken voor Zijn komst op deze aarde.

Vandaag was toean Ottow overgestoken van zijn post met al zijn mensen, omdat de beide zendelingen besloten hadden het feest gezamenlijk te vieren. Terwijl de twee blanken in het huis vertoefden, waren de Papoea's op weg gegaan om een varken te speren. Zij wilden alvast beginnen, deze week veel voedsel te verzamelen, om op het feest ruim te kunnen delen aan de heidenen, die zeker zouden komen kijken en genieten van de „pohon-terang”.

Ja, vooral dat laatste zou het hoogtepunt van het feest zijn.

De „pohon-terang”, de lichtboom! Toean Geissler had verteld, dat de blanke Christenen gewoon zijn op het Kerstfeest een boom te plaatsen in hun huizen, en daaraan veel lichten te ontsteken. Dat licht was een teken van het grote Licht, dat gekomen is

poese mannen en vrouwen lopen snel en maken drukke gebaren. Ottow fronsst het voorhoofd. Zij zullen toch geen ruzie gekregen hebben met de mensen van zijn vriend? Hij kent de Papoea's. Hoe spoedig zijn ze driftig en slaan er op.

Maar nee, de oorzaak schijnt een andere te zijn. Allen lopen vlug. Van jachtbuit is niets te bespeuren.

De eersten zijn naderbij gekomen. Dat zijn de huisjongens en roeiers, die vlugge voeten hebben, en nog hijgen van den snellen looppas. Nauwelijks hebben zij de beide zendelingen gezien, of zij roepen, allen tegelijk, als om strijd het nieuws, waardoor de mannen niets van hun tijding begrijpen.

„Niet allemaal tegelijk,” beveelt Geissler. Dat helpt. Joenoos, een gultige knaap, begint opnieuw. De andere jongens zwijgen. Een beetje hortend en

stotend komt, tussen het zware ademhalen door, het nieuws.

„Toean, we waren op drijfjacht achter een jong sterk bosvarken aan. Juist zouden wij een kring vormen en het dier opjagen, toen er uit een bosje een groep mannen aankwam, die zoeven met de prauw op ons eiland waren geland. Zij kwamen uit de buurt van Etiobi. Zij wilden een familielid in het paaldorp der heidenen aan het strand opzoeken, maar bemerkten dat allen waren uitgevaren.

Toen staakten wij onze jacht en zaten bij de pas aangekomen mannen om een vuurtje in het woud. Na enig praten hoorden wij, dat er iets verschrikkelijks is gebeurd, waardoor ons volk zijn zonden verzwart voor „Mansren Allah”, den Goeden Geest. Die mannen vertelden, dat in de buurt van Windehsi een prauw van de blanken was gestrand, en dat er van de vreemdelingen enkele gedood, en vier mannen gevangen genomen waren.”

Geissler kon een uitroep van schrik niet weerhouden bij het horen van dit nieuws. Ottow wrong zich de handen. „O, God,” zuchtte hij, „weer een moordzaak bij de wilden; weer arme mensen, die ten prooi zijn gevallen aan de moordzucht der heidenen!”

De beide mannen stonden daar als aan den grond

genageld van schrik. De andere Papoea's waren intussen naderbij gekomen, en keken met ogen, groot van angst, naar hun toean, die daar zo bleek en sprakeloos stonden.

Dan verbrak Geissler het akelig zwijgen der mensen. Het was of zijn stoere gestalte uitzette. Fier verhef hij zich tussen de bevende Papoea's en helder klonk weer zijn stem:

„Mannen, op, zo spoedig mogelijk ons klaarge-maakt om te helpen! God roept ons op tot handelen. Ieder uur kan noodlottig worden voor de arme gevangenen. Nu aan het werk! Zo de Heere wil kunnen wij die stakkers helpen, en redden uit de handen der wilden!”

Geen der Papoea's durfde zinspelen op de voorbereiding van het grote feest. Als toean Geissler zó sprak, dan was het bittere ernst. Daarvoor kenden zij hem. Allen gingen het erf op.

Maar wat geen hunner wist, was, dat op dat ogenblik, toen de zon in gouden glans daalde achter de toppen der bergen, God gehoor gaf aan het smeken van een jongen matroos, die zijn gewonde handen ophief naar den hemel en met gebroken stem Hem aanriep in den den dag benauwdheid.

VIERDE HOOFDSTUK

EEN HELD GAAT AAN HET WERK - ONVERWACHTE REDDING

Het waren niet enkel helden,
die op 't slagveld te paard
den vijand tegenstelden
en streden met het zwaard.
Er waren ook andere helden
in 't verre heidenland.
Hun namen hoort men zelden,
Toch hielden zij moedig stand.
Zij trokken geen zwaard uit de schede,
Verdreeven geen vijand uit 't land.
Zij brachten een boodschap van vrede
Op 't eenzame tropenstrand.

Hadden zij het maar geweten, de zeelieden van de „Posa”, dat op het eiland Mansinam, in de wijde Geelvinkbaai, aan den voet van het machtige Arfakgebergte, dat zij zo duidelijk zagen blinken in den zonneschijn, een paar moedige zendelingen woonden. Maar helaas, zij wisten het niet.

Misschien hadden zij dan meer moed gehouden in de gevaren, die hen omringden. De onrust van den kapitein was werkelijkheid geworden, de bange voorvoelens waren uitgekomen.

Laten wij nog maar eens gaan kijken aan boord van het mooie zeilschip.

Nooit waren de rukwinden van den West-moesson zó sterk geweest als in die dagen vóór het Kerstfeest, daar op de kust van Papoea-land. Carl, de jonge matroos, en zijn makkers hoorden dikwijls zo 'n bui aankomen.

Ver over zee kwam een fluitend geluid in ijelenden spoed nader. De golven werden opgezweept tot bergen van kokend schuim en spatten over het dek van hun schip, zodat alles wat los stond moest worden vastgesjord, anders spoelde het weg. Reeds was het grote watervat meegerold, en gegrepen door een brutale golf, die de mannen omver had geworpen, en als zij zich niet hadden vastgeklemd aan de verschansing, zouden zij zeker meegesleurd en verdrongen zijn.

Dan floot de storm door het want en zwiepten de masten door de kracht, waarmede de wind het schip teisterde. Wel duurde zo 'n bui niet lang, maar iedere minuut kon de grootste onheilen brengen. De „Posa” werd opgenomen op de brede ruggen der woedende baren, nu eens hoog, dan weer tussen twee bergen van water in, diep in de branding.

Toen was het grootste gevaar gekomen. De stuurman had twee mannen nodig om het roer te houden. Zijn krachten schoten tekort bij zoveel watergeweld. De kapitein hing over de railing van de brug gebogen, met tranende ogen, te turen naar

de zee. Want dichter en dichter naderde het schip de eilandjes voor de kust, en reeds waren de mangrovenbomen aan de oevers duidelijk zichtbaar.

Toen was het onheil gekomen, ondanks de waakzaamheid van den kapitein en de kracht der stuurlieden. De riffen! Daar liggen de rijen scherp gepunte koraalrotsen onder het zeevlak. Zie, hoe het donkerblauw van den oceaan verkleurt in prachtig smaragd-groen. Daar spatten de golven als torens van schuim loodrecht omhoog. Geen brede deining, maar driftige waterzuilen spatten opwaarts en doen een gordijn van parels fonkelen in den zonneschijn. Dat is alles zo mooi, zo onbeschrijfelijk mooi! Maar in dat natuurschoon schuilt de dood.

Daar naderen reeds de eerste witgeknifde aanvallers. Wat een razende vaart hebben die bruisende rollers!

Boem . . . een stoot. Boem, bom, boem, het houdt niet op en bij elken stoot schudt en kraakt de „Posa” in haar voegen.

Het schip trilt en stampst als een paard, dat midden in den strijd op het slagveld wordt gevoerd. Hoe beuken de golven tegen de flanken!

Er is misschien nog uitkomst, als de mannen spoedig een deel van de lading in zee werpen. Maar nu

57

de luiken los? Als zo'n vloedgolf in de ruimen loopt, wat dan?

Toch moet het! De kapitein schreeuwt zijn bevelen. Zijn stem is bijna niet te horen boven het geweld van wind en golven uit.

Maar de mannen hebben hem begrepen, en met bevende handen rukken zij een luik los, en onvermoeid werpen zij de kostbare balen kruidnagelen en nootmuskaat in de gulzige golven. Drijfnaat en stram zijn de mannen. Tot overmaat van ramp pleent weer een nieuwe regenbui neer, en doorweekt alles op het dek. Maar die bui brengt gelukkig kalm en het stoten van de „Posa” vermindert.

Het is of de oververmoeide matrozen een ogenblikje krijgen om op adem te komen. Ruim het derde deel van de lading is een prooi van de golven geworden. Het schip is minder diep komen te liggen, maar . . . nu ligt het ook losser op het zeevlak en zwenkt en wiegt als een weegschaal.

Dan houdt de regen op. Even wordt het bladstil rondom. De zon schijnt weer als op een moeien zomerdag in Juli. Helaas, het is de stilte, die een nieuwen storm voorafgaat. Nog is de duisternis van den nacht niet gedaald, als op de klippen van Papoea's kust de „Posa”, het mooie Duitse zeilschip, in stukken breekt op de scherpe koraalriffen. Een scheur van den spiegel tot midscheeps

58

vormt den toegang voor den stormloop der golven. Dan kraakt en splijt alles, de binten houden niet meer, de spanten worden losgerukt, planken scheuren af.

De „Posa” is in korten tijd een wrak geworden, een speelbal van de golven. Maar de bemanning heeft zich kunnen redden in de sloep. Wel dobbert zij op de gevaarlijke golven, maar zij is voorlopig veilig.

Niet zonder gevaar bereikt het ranke vaartuig de luwte van de eilanden. Aller ogen speuren naar het groen op de rotsige kusten. Die eilandjes zijn eigenlijk maar grote brokken steen, in vroegere tijden door de natuurkrachten van de bergen gescheurd en nu omspat door de branding. Toch groeit op de hoogten een welig groen van bomen en struiken. Maar . . . zullen achter die schermen van lover geen boze wilden verscholen zitten? Gelukkig schijnen de eilanden onbewoond te zijn.

Daar zit de bemanning van het verloren schip nu in een open sloep, zonder eten of drinkwater en met maar één geweer; de andere zijn tijdens de haastige vlucht verloren gegaan. Ook voedsel is er maar heel weinig, en het buskruit is erg nat, zodat het niet zal kunnen ontbranden. Rondom dreigt het gevaar van een wild, vijandig

59

volk. Waarlijk, hun leven staat op het spel.

Als de duisternis van den nacht invalt, liggen zij in een beschutte, kleine baai tusschen twee eilanden in. Nu kunnen zij proberen te slapen, want allen zijn oververmoeid, doch aan land durft niemand te gaan. Zij zitten op de harde banken van de sloep en sluimeren zo in, telkens wakker geschud of opgeschrikt als een nachtvogel krijsd of gerucht op het land weerklinkt.

Carl ligt met zijn hoofd op de knieën van den kapitein. Toen de jongen, overmand door slaap, ineenzank, heeft de gezagvoerder hem als een vader in zijn hoede genomen. Het is nog zo'n kleine man, en nu reeds in zo'n geweldig gevaar . . .!

Hadden zij het maar geweten, die moedige matrozen, dat er niet zo heel ver — een paar dagen roeien — een zendingspost was. Helaas, zij wisten het niet, anders hadden zij geroeid tot zij er bij zouden zijn neergevallen.

Den volgenden dag ging het maar traag langs de eilanden, zoekend naar drinkwater, dat nergens te vinden was, turend naar vruchten of kruiden.

De nood maakt hen moedig. Wilden of geen wilden . . . zij beklimmen de rotsen, omdat de maag maar niet zwijgen wil en de honger knaagt.

Het is een zonnige dag en de stralen van het gloeiend zonnegoud branden op de blote hoofden

60

der mannen. Gelukkig ontdekt de kok een paar wilde pisangstoelen. Hij klimt op een kaap en snijdt de weke stammen af. Dan schilt hij de bastvezels weg en snijdt de vochtige stengels in stukjes. Smakelijk is het maal niet, maar wie vraagt nu naar lekkernijen? De vochtige brokken verwikelen het brandend gehemelte, en de rauwe vezels vullen de maag. Nu oppert de kapitein het plan, om naar de verre kust van het vasteland over te steken. Daar is de kans op drinkwater, vooral in dit natte regenseizoen, natuurlijk groot. Ook zullen daar in de krekken wellicht vis en mosselen te vinden zijn, en aan den wal aardknollen.

De stuurman wendt het roer en de grote oversteek naar den blauwen verren overwal wordt aangevaard. Om beurten roeien de mannen. Ook Carl zit nu en dan aan de riemen. Zelfs de kapitein is met allen één geworden, en roeit met fors en slag mee.

Zo wordt de baai van Windchasi bereikt. Als het avond is, ligt de sloep in een zoetwaterkreek. Heerlijk, nu met volle teugen te kunnen drinken! Heerlijk, de brandblaren in de handpalmen te betten in het koele nat. Ja, het trekken aan de riemen heeft de huid losgerukt, en dikke blaren liggen als kussens op de handpalmen.

Jammer dat de oevers uit een vette laag modder bestaan, waarop men geen voet kan zetten. Jam-

61

Het is de roep van de tritonschelp, die verre echo's oproept in het zwijgende woud.

Nooit zag Carl een gelaat zó strak, zó krachtig en moedig als van den kapitein. Helaas, hij zag het voor het laatst. Een zwerm pijlen slaat neer op de sloep. Bij het geschreeuw der matrozen en het gejuich der wilden komt nu het doodsgevaar der suizende pijlen. „Achter mij, Carl,” schreeuwt de kapitein, „vlug, ik kan je dekken, het is mijn heilige plicht, vlug!” Eer Carl iets kan nabringen, staat de kapitein breed en fors als een schild voor den jongen. Zo zou een vader voor zijn kind waken! Maar deze man heeft zich altijd vriend en beschermer van zijn scheepsvolk getoond.

Weer gonst een pijlenzwerm aan. De gevolgen zijn verschrikkelijk. De kapitein zijgt ineen, de stuurman valt doorpild in het slijk, andere matrozen storten op den bodem van de sloep. En nog steeds brullen de wilden en spannen de pezen van hun bogen.

Carl voelt een brandende pijn in zijn arm en langzaam treekt hij een scherpen pijl uit het vlees. Het bloed sijpelt over zijn broek. Dan valt hij in onmacht.

Het is avond op Mansinaam en een petroleumlamp werpt een cirkel van licht op de gedekte tafel, waaraan de twee zendelingen zitten. Ernstig is de

63

mer ook, dat de mangrovenbomen zo welig hier tieren op hun hoge grillige steltwortels en geen vruchtboom, zelfs geen kokospalm, iets oplevert.

Zo waken en wachten de mannen in het schemerduister van den tropennacht. Om beurten en ogenblik slapen, dan weer op post, want er huizen krokodillen in het slijk, en slangen in het struikgewas.

Maar op den morgen van den derden dag komt, wat ieder in stilte heeft gevreesd, waarover niemand sprak en waardoor de ogen der mannen zo angstig gluurden.

Opeens klinkt een ver gerucht van naderende prauwen. Een vreemd, langgerekt roeilied weergalmt in de morgenstilte, en op de maat van dat gezang dalen pagaaien in het zeewater, regelmatig en snel. De matrozen verbleken en kijken ontsteld naar den kapitein. Deze springt op, en met bevende stem beveelt hij om zo gauw mogelijk de kreek verder binnen te varen, en in het dichte struikgewas een plaats te zoeken. De mannen vallen op de riemen, de sloep springt vooruit. Maar... het is te laat. Reeds snellen vier grote prauwen de kreek binnen, en horen de verbijsterde mannen het luide geschreeuw van de Papoea's, die de sloep hebben gezien.

Wat een kabaal, wat een gejoel klinkt daar in die prauwen! Een dof galm klinkt boven alles uit.

62

gelaatsuitdrukking der mannen. Zij voeren een gesprek, dat maar niet vlotten wil. Het gaat over de treurige tijding, die de Papoea's brachten. Ook deze zijn stiller dan gewoonlijk. Zij zitten op de achtergalerij van het blokhuis, maar aan zingen denkt niemand. Zij hebben rustig hun sagobrij gegeten en slechts mompelend gepraat over den schrik, dien hun tijding bij „toean-pandeta” te weegbracht. De slechte tijding heeft voor de beide zendelingen allerlei moeilijkheden gebracht. O, zij waren het liefst beiden maar dadelijk te hulp gesneld. Maar mochten zij dat doen?

Jaren van ingespannen arbeid hadden zij achter den rug. Het moeilijkste pionierswerk was geëindigd. Wat zou er gebeuren als zij alle twee ter hulp uitvoeren en op hun reis verongelukten?

Zij waren verantwoordelijk voor de eerste Christenen. Overijld handelen kon beiden ongeluk brengen. Dus, hoe gaarne zij ook uitzeilden, één moest achterblijven voor het werk.

„Nee, Ottow, ik ben het niet met je eens,” zo vangt Geissler aan. „Je heb volkomen gelijk dat een van ons hier moet blijven. Indien we beiden zouden vallen, dan was ons werk hier afgelopen, en ons zwoegen tevergeefs geweest. Maar op jou wacht een bruid, die moedig haar vaderland verliet, om je bij te staan in het werk. Jij bent de

64

man, die hier het werk moet blijven leiden.”
 „Ik dank je, makker, voor je trouw en beslistheid.” Ottow zegt het met een warme stem, en drukt Geissler de hand. „Maar, hoewel wij nimmer werkten om lof van mensen te krijgen, toch moet het mij van het hart, dat *jij* hier niet gemist kan worden. Ik weet wel, deze onderneming, om de gevangenen vrij te maken, behoeft daarom nog geen eind te maken aan je leven, maar groot, bitter groot zijn de gevaren. Je weet, hoe de Windehsiërs zijn. Is er ruwer stam, groter heidendom? Jij kunt niet gaan, de spil, waarom alles draait, mag niet weggenomen worden.”

Een poosje blijft het stil. Spanning heerst in het ruime woonvertrek. Het tikken van de klok klinkt vreemd luid. Beide mannen zitten daar aan de tafel. Blikken vol vriendschap ontmoeten elkaar. Dan zegt Geissler:

„Op onze Papoca's kunnen wij rekenen. Zij zijn trouw en hebben ons lief. Maar meer nog mogen wij rekenen op de hulp van den Allerhoogste, die ons geen uur, geen minuut alleen laat. In zijn kracht wordt onze zwakheid tot moed en durf.”
 „Amen,” fluistert Ottow. „Daarom zie ik dit alles als een taak voor mij.”

„Neen, Ottow, zo komen we geen handbreed verder. Zou ik jou laten gaan en zelf hier blijven? Ik

65

had geen ogenblik vrede, en ik zou in staat zijn alles te verlaten en je na te roeien. Jij bent zwaker dan ik. Nog kortgeleden was je ziek van de malariskoorts. Ik voel mij wonderbaar krachtig. Het is mijn heilige plicht.”

En zo zitten zij te trekken en te plukken, die twee trouwe vrienden, maar de knoop wordt niet ontward. Toidat ten slotte de verstandige Geissler een oplossing vindt. Op eens heeft hij besloten den knoop door te hakken. Er komt een gultige glans in zijn blauwe ogen, een glimlach zet, als een zonnetje, zijn ernstig gelaat in glans. Zwijgend staat hij op, en stapt naar het boekenrek, waar een rijtje veelgelezen boeken staat. Hij neemt een boek, dat bijna stukgelezen is. Het is zijn bijbel, zijn dagelijkse leidsman, zijn troost in dagen van droefheid.

Dien bijbel kent hij door en door. Hij slaat het oude familieboek open. Uit dit boek las zijn grootvader, las zijn vader, als de huisgenoten rustten na zware dagtaak. Hij nam 't mede uit zijn vaderland als de grootste schat, dien zijn ouders hem konden meegeven in het leven vol strijd en avontuur. Hij slaat het profetenboek op, en legt den vinger op een tekst in de profetie van Jona. Dan kijkt hij schalks zijn vriend aan en leest: „Voorts zeyden zij, een ieder tot zijnen metgezel: komt, laat ons loten werpen, opdat wij mogen weten . . .”

66

Dan slaat hij het Nieuwe Testament op, en wijst op een tekst in het Boek der Handelingen van de Apostelen. Weer glanst er een zacht licht in zijn ogen, als hij leest:

„En zij baden en zeyden: Gij Heere, Gij Kenner der harten van allen, wijs van deze twee enen aan, dien Gij uitverkoren hebt. En zij wierpen loten. . .” (Hand. 1 : 24 en 26).

67

Als Geissler de teksten heeft gelezen, vervolgt hij, langzaam en eerbiedig:

„Broeder, wat zullen wij nog langer dralen en wegen? Laten wij doen wat de vromen uit het verleden deden, wanneer zij Gods wil vroegen.

Laat God beslissen, want wij stumpers komen er niet mee klaar.

Laten wij ook het lot werpen en aan Hem een teken vragen, dat ons zekerheid geeft en moed tot de daad.”

Dan vouwen de twee mannen hun handen en sluiten de ogen. Ottow bidt hardop en smeekt om klaarheid, om bijstand in het gevaar, om bereidheid voor dit moeilijke, gevaarlijke werk, dat wacht.

Geissler neemt twee stukjes papier. Op het ene schrijft hij: „ga in Gods kracht”, op het andere: „blijf, en waak over de kudde”.

Beeft zijn hand, als hij de pen laat gaan over het papier?

Neen, hij is wonderlijk rustig en verzekerd. Immers, God zal nu spreken en zij zullen luistèren en gehoorzamen!

Daar liggen de opgevouwen blaadjes. Dan roept Geissler zijn huisjongen Joenoës. De bruine knaap treedt binnen. Verbaasd kijkt hij naar de ernstige gezichten van de zendelingen, maar hij waagt het niet iets te vragen. Dan krijgt hij het bevel. „Breng

68

ons ieder een van de briefjes, die je daar op dat dikke boek ziet liggen."

De jongen neemt de briefjes en geeft aan elk der twee rustig wachtende mannen er een. Dan verdwijnt hij, verwonderd over dit bevel. In stil gebed zitten de mannen. Dan opent Geissler zijn briefje. „Ga in Gods kracht". Nu weet hij het. Hij mag gaan en de gevangenen vrijmaken. God in den hemel zal het hem doen gelukken.

„Blijf, en waak over de kudde" leest Ottow. Hij buigt het hoofd en stemt toe.

Dan dankt Geissler hardop den Heere voor zijn antwoord. Nu weet immers ieder, wat hem te doen staat.

De toebereidselen voor de reis waren spoedig gereed. Toch dachten de twee mannen aan alles wat er nodig zou zijn. Kleren voor de ongelukkigen, voedsel en versterkende middelen, verbandstoffen en geneesmiddelen, kussens en dekens, niets werd vergeten. In het blanke licht van de maan liepen de Papoea's van het huis naar de prauw op het strand om alles zorgvuldig te laden. Wat was het druk op het erf! De beste pagaaien moesten worden gekozen, het sterkste zeil, de stevigste bamboe's voor den mast. Bij het kriecken van den dag zou de reis aanvangen.

Nu koos Geissler zijn roeiers. Hij kende zijn men-

69

zijn vriend na. Wat er in hem omging is niet te beschrijven.

Van Mansinam voer de prauw eerst naar kaap Oransbari. Bijna had het vaartuig dat punt bereikt, toen een hevige wind uit het Zuid-Oosten opstak, die de roeiers dwong naar de Fakse kust te koersen. Nergens is daar een ankerplaats, alleen bij Waidoni. Maar de bevolking is niet te vertrouwen, zodat de roeiers er niet aan denken konden te landen. De prauw bleef dus voor de kust dobberen. Zending Geissler wilde zo gaarne verder. Het mocht niet zijn. Iedere dag, ieder uur kon voor die arme schipbreukelingen noodlottig zijn. Toen de wind was gaan liggen, ging de reis verder. De roeiers waren moe en liepen daarom de baai van Oransbari binnen. Ook was het water op. Maar voor hun plezier behoefden zij daar ook al niet te vertoeven. Veilig lagen zij hier tegen wind en golven, maar de dood loerde er weer op andere wijze. Heel dikwijls zaten hier tussen de bomen van het vloedbos mannen verscholen, die er op uit waren iemand te vermoorden, en die dan de opvarenden van zo'n binnenkomende prauw als slachtoffers uitkozen. In die baai van Oransbari is heel wat bloed gevloeid. De roeiers wisten dat en letten heel goed op. Ieder gerisiel, elk gerucht deed hen opschrikken. Niet langer dan nodig was, bleef de prauw in deze baai. En toen ging

71

sen door en door. Alleen zij, die volkomen te vertrouwen waren en gehoorzaam, zonder dadelijk zelf te willen optreden, werden uitgekozen.

Dan sprak Geissler hen toe, wees op de gevaren, en ging voor in gebed om Gods hulp te vragen voor hen allen.

„En nu spoedig gaan slapen," besloot hij zijn bevelen. „De eerstvolgende dagen wordt er veel van jullie gevergd. Weest voorzichtig en spaart je krachten."

Toen daalde er rust over den zendingspost. Of de twee vrienden slapen? Wie zal 't zeggen. Den volgende dag zouden zij weer gescheiden zijn.

Nauwelijks hadden in het vroege ochtenduur de henen de komst van den nieuwen dag verkondigd, of alles kwam in het blokhuis en de bijgebouwen in rep en roer. De gevaarlijke reis zou aanvangen. Ottow bracht zijn vriend naar de prauw. Veel spraken zij niet. Een stevige handdruk zei meer dan veel woorden. De roeiers trokken de prauw van den wal, de pagaaien werden geheven, de djeroe-moedi (stuurman) richtte met zijn brede roerriem de prauw en de reis begon. Het machtige Arfakgebergte blonk van zonnegloed, de palmen wuifden in den oceaanwind, een sterke West-moessonbries deed het zeil bollen.

Lang nog stond Ottow op het strand en wuifde

70

het weer verder naar het Zuiden en de roeiers wezen zending Geissler de verschillende kapeen, die zij nog voorbij moesten en de eilanden, waar zij langs zouden gaan. Zo langs de kust varende, kon dat wel gewaagd worden. Als men de open zee over moest, was het niet geraden. Dan zouden de gersten als echte „planggeesten" tegenwind zenden. Maar wel was het oppassen bij Sjeri. Daar zagen zij de rode heuvels al, het vuur werd gedoofd, en geen pijp werd meer opgestoken.

Met droefheid nam de zending waar, hoeveel heidense gedachten er bij deze vrijgemaakte slaven, die nu reeds zo lang van den Heiland hoorden vertellen, nog leefden.

Daar komen twee prauwen van de kust zee in. Direct grijpen de roeiers pijl en boog. Wie kunnen het zijn? O, het zijn prauwen van Wariab. Dat is niet erg. Met Wariab zijn de Mansinammers bevriend. Er zijn Mansinammers getrouwd met vrouwen van Wariab. Heen en weer geriep: „Waar komen jelui vandaan?" en „Waar gaan jelui heen?"

Dat treft bijzonder. De lui van Wariab zijn op reis naar Wandammen om sago te halen. Zij gaan graag samen. Met drie prauwen voelen zij zich veiliger. Zolang zij in de buurt van de rode heuvels zijn, kijken zij nog wel eens angstig of de „Wambraw" (West-moesson) op zal steken, die gevrees-

72

de bergwind. Maar dan gaat het met volle vaart vooruit, terwijl zij hun prauwliederen zingen, eigenlijk brullen. Zij bereiken het eiland Roemberpon.

Mooi was de doorvaart tussen Roemberpon en het grote eiland; verscheidene kleine eilandjes liggen hier, en voor een prauw zou het een genoeglijk, rustig varen zijn van eiland tot eiland over een kalme zee, maar . . . achter die eilandjes konden zich mannen verscholen hebben, die op mensenjacht waren. Het was hier de streek, waar Windehsiers, Wandammers en Rooners het onveilig maakten. Maar het viel mee en zonder verdere tegenspoeden werd ten slotte Windehsi bereikt. En ja, het bericht was juist geweest.

Geheel versuft van pijn en ongemak slaat Carl de ogen op. Waar is hij? Een kil gevoel doet hem huiveren. Dan begint hij zich te herinneren wat er gebeurd is. Hij moet wonderlijk lang geslapen hebben! Of is dat nu bewusteloosheid geweest? Hij denkt terug aan het geschreeuw der wilden, hij ziet weer het gelaat van den kapitein, zoals hij daar stond en sprak vol vastberadenheid. Ach . . . zijn beste kapitein, zijn vaderlijke vriend is niet meer.

Carl begint in het duister, dat hem omringt, meer vormen te bespeuren. Hij komt tot de ontdekking,

73

„Zijn al de anderen vermoord?“ Bevend fluistert Carl de woorden.

„Ja, ik geloof het wel. Maar zeker weet ik het niet. Wij werden gespaard, maar wie weet waarvoor? Zij hebben onze kleren weggenomen, en hoe lang wij hier reeds liggen, weet ik niet. Nu is het buiten stil, maar urenlang is er gedanst bij trommelslag, en dreunde de grond van het dansen der kannibalen.“

Lang blijft het weer stil. Alleen het kreunen van de mannen wordt gehoord.

Jan Joziassen schijnt nog bezwijmd te zijn, want zijn steun wordt niet gehoord. Grote zwarte muggen gonzen over de lichamen der matrozen en zetten zich op hun ledematen. Hun beten veroorzaken een onduldbare pijn. Flauw schemert het daglicht door het vlechtwerk der wanden. Insecten tijlpjen en sjirpen overal rondom, en tegen een houten paal ziet Carl als een ster het grote lijf van een spin.

Wat schrijnt de wond, hoe branden zijn vingers! Maar toch vonvt de jongen zijn pijnlijke handen, en dan fluistert hij een gebed.

Zou God hem wel horen? Spoedig zal het Kerstfeest zijn. Ach, de kapitein zal het niet vieren, en zij . . . de gevangenen? Wat zei die zending in Amboina ook weer? O ja . . . vergeet nooit, dat, waar je ook bent, op land of op zee, wij op

75

dat hij geheel naakt is. Hij ligt op een vochtigen, aarden bodem en zijn voeten zitten vast in een groot blok. Daardoor kan hij zich slechts moeilijk een weinig oprichten.

Een dak van bladeren is boven zijn hoofd, wanden van gevlochten bamboe om hem heen. Maar, hij is niet alleen. Daar bemerkt hij lotgenoten naast zich. Met moeite buigt hij zich wat naar rechts. Wat doen zijn handen pijn, wat steekt die wond in zijn arm. Nu bemerkt hij het. Daar liggen nog een paar mannen van de „Posa“, maar hij kan niet goed zien wie het zijn. Zij zijn naakt, net als hij, en ook hun voeten zijn gekluisterd in houtblokken. Een van die blokken kan hij duidelijker zien. Het is grof, donker hout, en het heeft den vorm van een krokodil met groten bek. In het midden schijnt een gat te zijn, want de voeten van zijn buurman verdwijnen er in. Een houten pen drukt ze vast.

Dan begint Carl zacht te roepen: „Hoor je mij, ben je wakker?“

Gelukkig, er komt antwoord, ofschoon slechts gefluisterd. Het is van den man, die naast hem ligt. „Ja, ik ben het, Justao en daar ligt Joziassen. Ook Gottlieb Kunse, de kok, is gegrepen, maar waar hij is, weet ik niet. O, Carl, mijn wonden, zij branden zo.“

74

Kerstfeest gedenken, dat de Heere Jezus op aarde is gekomen, om ieder die in Hem gelooft, te behouden en den weg tot zijn Vader te wijzen . . . Carl fluistert de woorden zachtjes na. Waar je ook bent . . . ook hier? Ook nu hij hier naakt en gewond met de voeten in een blok ligt? Dan komt er in zijn herinnering een Kerstlied, dat zijn moeder vaak zong, als zij in de donkere dagen voor Kerstmis bezig was hun kamer gezellig en feestelijk te maken. Wonderlijk, hij is nu steeds met zijn gedachten thuis. Hij ziet zijn vader in de timmermanswerkplaats beneden aan de drukke straat, hij hoort zijn broertjes spelen op zolder, hij ziet het lieve gezicht van zijn moeder. En bij dat alles klinkt maar aldoor dat lied diep in zijn hart:

„k Lag machteloos gebonden,
Gij komt en maakt mij vrij;
Ik was bevekt met zonden:
Gij komt en reinigt mij.
Het leven was mij sterven,
Tot Gij mij op deedi staan;
Gij doet mij schatten erven,
Die nimmermeer vergaan.“

En Carl voelt als warmen gloed den troost in zijn hart. Hoe vreemd, hij wordt wonderbaar rustig, en o, zo gelukkig. Zo was het ook, als hij zat te

76

kijken naar de kaarsjes van den Kerstboom thuis, precies zo, even heerlijk.
„Justao,” fluistert hij, „Justao, wees niet bang meer. Ik weet het, ik weet het zeker. De Heiland is hier bij ons en houdt over ons de wacht. Ik hoor het zingen in mijn hart, ik zie het als licht voor mijn oog.”

Justao antwoordt niet. Carl hoort hem slechts zacht kreunen en pijnlijk zuchten.

De uren vallen nu niet lang meer. Buiten is het donker geworden. Ver, heel ver klinkt een roep van een nachtvogel; meer nabij het grommen van honden en het drukke gepraat van mensen. Niemand kijkt naar de gevangenen om, niemand komt een teg water bieden om hun van dorst gesprongen lippen te laven. Maar Carl ligt daar met open ogen te staren en voelt geen pijn meer. Hij is zo innig gelukkig. Is dat niet een groot wonder?

Opeens wordt het druk en woelig buiten. Ruwe stemmen klinken op, kinderen schreeuwen en schreien, honden slaan aan en keffen luid, voetstappen klinken om de hut, en mannen roepen door elkaar. Er moet iets aan de hand zijn. De gevangenen schrikken op. Nu klinkt ook de stem van Jan. Wat hij roept, kan Carl niet verstaan. Justao heeft maar één, telkens terugkerende kreet: „o Heere, o Heere.”

77

toont men zijn rug en komt men met omgewende prauw binnen, dan heeft men plannen van ruilhandel of bezoek.

Gelukkig worden de binnenvarenden niet door pijn begroet. Vol spanning zien de beide groepen Papoea's elkaar aan. Weldra klinkt een groet, en nu vernemen de Windehsiers, dat „toean Pandeta”, de blanke man van Mansinam, aan boord is. Komt er ongerustheid op het gelaat van het opperhoofd? De houding der mannen blijft niet zo vriendelijk als zoeven. Maar zij laten niets bemerken, en zien slechts zwiiggend toe, als de bezoekers de prauwen vastleggen aan een steigerwerk van palen, en de zendeling naar het grote vreemdelingenhuis klimt.

Geissler wacht niet lang. Nu kan hij, met zijn sterk bewogen gemoed, geen lange rede houden. Hij ziet het opperhoofd aan, en zegt dan pardoos: „Waar zijn mijn stangenoten, die je hebt gevangen?”

„Adoch-adoch” loeien de Papoea's. Eerst weifelt het opperhoofd, maar er is iets in den blik van die blauwe ogen van den blanke, iets in de houding van dien moedigen man, dat hem doet beven. Hij aarzelt dan ook niet en begint met veel onhaal te vertellen van zijn gevecht. Hij doet het heel listig, en geeft aan zijn verhaal den schijn, alsof het daar in de kreek een gevecht is geweest, waarin zijn stam zegevierde. „En nu . . .” zo besluit hij zijn

79

Dan horen de mannen, dat de mensen buiten rennen.

Ja, het bericht was juist geweest! Onvervaard roeien de Papoeese helpers van Geissler op het roofnest Windehsi aan. Daar ligt de kale heuvel reeds voor hen. Nu oppassen, want de paalhuizen zijn op de modderbanken gebouwd, en wie niet voorzichtig is, zal nog vóór die huizen bereikt zijn, vastzuigen in de taaië bagger. Maar de djoeroemoedi verslaat zijn taak. Zijn donkere kraalogen speuren in den vloed. Dan ziet hij de vaargeul, die de Windehsiers steeds volgen, als zij hun paaldorp naderen. Een ruk, een zwenking, en in vaart, gevolgd door de andere prauwen, gaat het op het dorp aan. Wat er in het gemoed van Geissler thans omgaat, is niet te vertellen. Zullen de arme gevangenen nog leven? Zal hij niet te laat zijn? Hoeveel oponthoud hadden zij onderweg!

In het paaldorp heeft men de prauwen gezien. De komst veroorzaakt een ware opschudding. Wat een geroep, gedraaf en geschreeuw! Een echt heidens kabaal is losgebroken bij de wilde Papoea's.

Even voor het dorp keren zich de prauwen. Het zou zeer onvoorzichtig zijn rechtuit rechtaan op de huizen toe te varen. Dat geeft aan de Papoea's den schijn of men met oorlogsplannen komt. Maar

78

lang verbaal, „zijn er drie van die zeemensen in mijn macht.”

Het kost Geissler wel enige overreding en het eist grote voorzichtigheid om het zover te krijgen, dat eindelijk het opperhoofd besluit zijn gevangenen te laten losmaken uit de houtblokken, en ze voor den zendeling te brengen. Maar deze kent de Papoea's. Hoe bewijzen zijn woorden, dat hij den aard en het karakter der wilden verstaat. Hoe bedwingt hij zijn ongeduld en zit daar bij de neergehurkte, bronsbruine kerels, alsof hij gekomen is voor een gewoon handelszaakje. Hij weet maar al te goed, drift of ruwheid kan hier alles bederven.

Daar komen zij aan. Omstuwd door luidpratende Papoea's treden, neen, strompelen zij naderbij, de drie gevangenen, met wonden en builen bedekt.

Welk een deerniswaardig schouwspel. Maar medelijden tekent zich niet af op de gezichten der Papoea's. Weten zij wel wat medelijden is?

„Ziehier mijn buit, behaald in het gevecht,” zegt, niet zonder enigen trots, het opperhoofd.

Maar let nu eens op! De blanke Geissler is zichtbaar ontroerd. Doch verbazing, blijdschap, groeiende vreugde komt er op het gelaat van de naakte mannen, die daar opeens een blanke zien.

Daar staan de gewapende wilden. In hun kroesharen zijn bonte veren en kammen gestoken, zij

80

zijn omgord met gordels van boomschors. Op hun naakte lichamen zijn figuren getatoeëerd met grillige lijnen. Ringen rinkelen om hun armen en enkels; een troep echte wildemannen. Daar is Geissler, de hockige pionier, met zijn vriendelijk gelaat. Daar staan de matrozen, verbijsterd en verzwakt.

Toen zij zendeling Geissler zagen, konden zij van vreugde eerst niet spreken; tranen alleen getuigden van hun diepe ontroering. Maar niet dadelijk waren zij vrij. De Papoea's beschouwden hen als slaven, en zendeling Geissler moest hen vrijkopen uit hun slavernij. De vierde, waar was de vierde? Die was op Wandammen. „Dan gaan wij dien ook halen,” zei zendeling Geissler, maar dat wilden de Mansinammers niet. Die durfden niet naar Wandammen, want die lieden leefden in grote vijandschap met hen. Wat zendeling Geissler ook zeide en deed, de Mansinammers gingen niet mee. Ditmaal weerstonden de vrijgekochten hun heer. Doodsbenauwd als zij waren, stamelden zij slechts: „Toean, dat brengt U en ons den dood.” Maar de lui van Wariab wilden wel; die leefden niet in vijandschap met de Wandammers. En toen besloot zendeling Geissler, dat de Mansinammers met de drie vrijgemaakte Duitsers terug zouden roeien naar zendeling Ottow, en dat hij met de

81

roeid, dat de lieden de Wariabprauw van voren en van weerszijden in hun bereik hadden en slechts ieder een pijlschot behoefde te lossen, om hen allen kinderen des doods te maken. Geissler naderde de kust; eindelijk lag de prauw stil; de vijanden bleven onbewegelijk en ston, Geisslers mensen evenzo. Eindelijk grijpt het hoofd van Wariab moed en stapt aan wal. De zendeling staarde hem ongerust aan. Hij bleef zwijgend staan en niemand van de andere zijde sprak een woord. Alras volgde een ander. Eindelijk waagde de pionier het zelf. Nu opende zich spoedig aller mond. Het was de zendeling, de Pandeta, dien men in hem zag en met welwillendheid bejegende. Nu gaf de zendeling het doel van zijn reis te kennen, en deelde mede, hoe dringend hij en zijn mannen aan spijs behoefte hadden. Aanstonds werd aan hun wensen voldaan. De Heere, de Opperbestuurder, keerde ook hier alles ten beste en hield deze gevaarlijke vijanden in toom. De wapenen werden afgelegd en de verdere reis op den volgenden dag bepaald. Maar alles scheen te moeten tegenwerken!

Daar kwam haastig een prauw aanzeilen. Alweer vertoonden Geisslers roeiers vrees. Maar gelukkig, 't waren bekende kustvaarders. Doch toen hun roeiriemen rustten, toen er gesproken kon worden, was 't bericht dat deze papoea's

85

Wariabbers proberen zou den laatste schipbreukeling te bevrijden. Zo gezegd, zo gedaan. Geissler, de held, hield niet van half werk.

Hij stapte nu over in de Wariabprauw en de tocht naar Wandammen begon. Maar door tegenwind kwamen zij bij Meos-War terecht, een eind terug dus. En die tegenwind bleef waaien van dag tot dag. Het eten raakte op, dus zij moesten beproeven nieuwen voorraad op te doen. Waar? Ja, bij de lui van Meos-War. Maar dat waren weer verklaarde vijanden van de Wariab-mensen. De nood drong en de prauw voer naar Meos-War. Daar had men de naderende prauw al herkend als een van Wariab. En men had zich gewapend, heel zwaar gewapend ook.

Een tolk werd afgezonden tot de bevolking, die ten strijde toegerust en tot de tanden gewapend, een kring vormde om de baai, waarin Geisslers prauw lag en hem zoo vergunde te landen. Geissler en zijn mannen hadden slechts een pistool tot hun verdediging. Maar de honger, dat scherpe zwaard, dreef hen en liet hun geen keuze. Zij moesten zich op genade of ongenade aan deze verklaarde vijanden overgeven. Het was een schrikwekkende aanblik, deze honderden oorlogslieden daar te zien staan en niet alleen Geisslers mannen, maar ook de stoere pionier zelf was bevreemd. Eindelijk waren zij zover de baai inge-

82

brachten alweer niet erg moedgevend. De Roeners, die ook in vijandschap met Wariab leefden, hadden vijf prauwen uitgerust met een paar honderd krijgers, om de kans waar te nemen en de Wariabse prauwen te overvallen. Toen de roeiers van zendeling Geissler dat hoorden, was er geen houden meer aan. Zij sprongen in hun vaartuigen en begonnen uit alle macht te roeien. De Meos-Warders waren het ergste soort vijanden niet, maar de Roeners, daar was niet mee te spelen. De angst gaf den roeiers de kracht om ook den nacht door te roeien. Zo was de afstand naar Wariab gauw afgelegd. Toen de prauwen daar aankwamen, vonden zij de huizen verpletterd onder een zwaren boom, die door een stormwind was ontworteld. En de mensen waren het binnenland ingevlucht, want zij hadden ook het bericht gekregen van een Roone „raak”. Dit woord „raak” is een Papoeas woord en betekent moordtocht.

Zendeling Geissler had met dit al den enigen schipbreukeling, die nog op Wandammen was, niet vergeten en hij haalde de lui van Wariab over hem toch nog naar Wandammen te brengen. Den avond vóór het vertrek kwamen echter twee prauwen te Wariab, en de mensen uit die prauwen vertelden, dat de schipbreukeling tengevolge van al de ellende, die hem overkomen was, al overleden was.

84

V I J F D E H O O F D S T U K

NAAR VEILIGE HAVEN - TOCH KERSTFEEST -
BESLUIT

De Heer heeft eertijds zijnen volke
geholpen uit veel angst en pijn,
Hij geeft ja wel een duister wolke
Maar weer daarna schoon zonneshijn.
Lof zij dien HEER, die ons ook weer
geeft na veel smart en druk,
veel zegen en geluk.

(Valerius' gedenkklank 1626)

Waren dat ook Papoea's, die mensen, die, nadat de zending met een handdruk en een: „tot spoedig weerzien, vrienden" afscheid had genomen, nu zo ijverig hielpen? Carl, Jan en Justao konden het niet begrijpen. Wat gevoelden zij zich heerlijk veilig, nu zij gekleed en verbonden neerlagen onder het afdakje van de prauw en door fermes roeislag naar de veilige haven gebracht werden, waar die andere Duitse zending, Ottow, hen verwachtte. Met het hoofd op een zacht kussen, staarde Carl naar de mooie eilandjes in zee, die zachtjes vergleden voor zijn oog. Waren dit ook Papoea's? Hoe vriendelijk keken die bruine mensen naar hen, hoe lachten zij telkens met brede lach, zodat hun mooie witte tanden blonken tussen de dikke lippen. Ook die Papoea's waren gekleed, althans zij

85

poea's aan een lied te zingen. Mooie stemmen hadden zij, en nu klonk het niet ruw, zoals bij de wilden, toen deze aan kwamen varen in de kreek. Het was een godsdienstig lied, dat de zending hun zeker geleerd had, want telkens klonk de naam „Mansren Jesoes".

Dit was het geheim, dat begrepen de matrozen wel, van het grote verschil tussen de wilden van Windehsi en deze roeiers. Hier was gekomen het geloof in den Heiland, en daarom waren het geen bloeddorstige wilden meer. Mooi werk, dat zendingswerk!

De drie rustende makkers, die, zo wonderlijk gered, daar nu wiegden op de golven, zonder vrees en zonder onzekerheid, bemerkten na een rustigen nacht, dat de afstand, die hen scheidde van den zendingspost, niet zo ver meer was. Toen de zon dien tweeden dag daalde, rolden de Papoea's het dakje boven hun hoofden weg, en kregen zij den blauwen avondhemel te zien. Ook het Arfakgebergte, nu grijs, scherp belijnd en hoog afgetekend tegen den strakken hemel, was duidelijk zichtbaar. Daar verrees de djoeroe-moedi en stond overeind. „Rum-pandeta-rum-pandeta" juichte hij. De drie matrozen richtten zich wat op en keken vooruit naar de plaats, die de bruine stuurman wees. En ja, daar, ver voor den boeg, daar zagen zij een eiland liggen, waar de kokospalmen

87

droegen broeken van blauw katoen en een roden halsdoek, waar zij blijkbaar zeer trots op waren. Jammer, dat de matrozen hun taal niet konden verstaan en geen woord konden wisselen. Nu beantwoordden zij de roeiers slechts met een vriendelijken glimlach, waarmee zij te kennen gaven, hoe blij zij waren en hoe dankbaar.

Hoor, daar werd het zeil gehesen. De rociëren rustten, de roeiers namen een pruimpje tabak, en tuurden rond of alles veilig was. Stil lag de zonnige oceaan. De geredden sluimerden en doezelden in heerlijke veiligheid. Daar vingden de Pa-

86

donker afstaken en een heuvel zich verhieft boven het wit van de golven. En ziet... daar, tussen het donkere lover, daar twinkelde een lichtje, als een kleine ster die van het hemeldak was afgedaald naar de aarde. Dat moest zeker het licht van den zendingspost zijn. O, hadden zij het maar geweten, toen zij zochten naar voedsel en water, hoe dichtbij de hulp was. Dan zou er veel verdriet, veel ellende voorkomen zijn. Dan zouden de kapitein en zijn mannen niet ten prooi zijn gevallen aan de ruwe heidenen. Nu waren zij in de kaken des doods gevaren, en toch... o, hadden zij het maar geweten!

Carl dacht aan dit alles, toen zij dat vriendelijke lichtje naderden. Waren Jan, Justao en hij beter dan die makkers, dan die brave kapitein, dat zij nu rustig gebracht werden naar de veilige haven? O neen, dat wist Carl wel, hij was niets beter. Wat God doet, begrijpen wij mensen niet. Maar wat God verwacht van dien Hij redt uit gevaren, dat wist Carl wel. En daarom vouwde hij nog eens zijn handen en bad met heel zijn hart: „Heere, ik dank U voor ons behoud!"

Mansinam, de veilige haven! Daar ligt het grote blokhuis, door de pioniers gebouwd. Wat een werkkracht, doorzetten, volhouden was er nodig geweest, eer de ruwe ijzerhouten palen gedisseld,

88

geschaafd en opgericht waren. Wat een geluk, dat die twee mannen goede werklieden waren. Wat kwam hun vakkennis te pas in de wildernis. Hun blokhuis werd een middelpunt van blijde mensen.

Helder brandt de petroleumlamp op de achtergalerij van het blokhuis. Kijk, daar is de oude „moei” Lydia bezig met haar strijkwerk. De rimpelige oude staat bij de plank en laat den groten koperen strijkbout over de kleren glijden. Nu en dan blaast zij de gloeiende houtskool in den hout wat aan. Krachtig drukken de magere, pezige handen, om toch vooral de katoenen broeken en kielien mooi glad en glanzend te krijgen. Twee jonge meisjes staan naast haar, de een geeft aan, de ander legt voorzichtig het gesteven, gestreken goed op een stapel. Zij hebben het druk gehad in de afgelopen dagen, de vrouwen van den zendingspost. Toean Pandeta had grote stukken katoen gekocht, rood met een witte streep en wit met een blauwe streep. Toen zijn zij gaan naaien, die vrouwen, netjes, zoals zij het van toean geleerd hebben. Elk ogenblik kwamen nieuwsgierige huisjongens kijken en vragen, maar „moei” Lydia heeft hen weggestuurd met telkens weer hetzelfde zinnetje: „Ga maar weg; bij het licht van den lichtboom zul je wel zien, welke verrassing je wacht.”

89

De Papoea's weten reeds, dat er dezen keer wel geen feest zal komen. Toean Geissler is immers weg en of hij terug zal keren? Dat weet de Heere alleen. Maar al zal er geen feest zijn zoals zij zich dat hadden gedroomd, toean Ottow heeft gezegd, dat de lichtboom toch zal branden en de feestgave, het loon voor hun ijver in het afgelopen jaar, toch zal liggen onder den boom.

Ja, zij weten het wel, de Papoea's, het zou niet passen nu vrolijk te zijn en te zingen, nu onzekerheid leeft in het hart van hun toean en de besten van hun makkers met toean Geissler mede zijn in het gevaar. Maar, Kerstfeest zal er zijn, want als de stille nacht is aangebroken, gedenken ook zij, hoe de Heere Jezus op aarde nederdaalde, en zullen zij knielen en danken voor Zijn komst. Toean Ottow heeft juist zoeven verteld, hoe op Kerstavond over de gehele wereld de Christenen aan Jezus' komst op aarde denken en bij al die stammen der volken zullen ook de Papoea's hun plaats hebben. Hoe meer volkeren en rassen danken voor Jezus' komst, hoe volmaakter Kerstmis wordt. Al klinken nu de feestliederen niet en al zwijgen de bamboe-dwarsfluiten, er heerst toch een bijzondere stemming in het blokhuis en de bijgebouwen. Morgen is het de grote dag. Morgenochtend zal toean Ottow het kerstverhaal vertellen, en morgenavond zullen zij niet zoals gewoonlijk in hun

90

eigen huis, maar hier in het „rum-pandeta” hun maaltijd gebruiken. Maar met het ontsteken van den lichtboom wil toean wachten tot, misschien, toean Geissler en zijn mannen zijn huiswaarts gekeerd.

O, wat is Ottow onrustig. Hij is vandaag al enige malen naar het strand gelopen. Hij heeft langen tijd gestaan onder de palmen om uit te zien naar de zee. Maar als hij dan, na uren van staren en hopen, weer in de kamer is, zit hij stil aan tafel met gevouwen handen en gesloten ogen. Stil is het in het huis. De oude Lydia werkt ijverig door en de meisjes geven aan en bergen op, zonder een woord te zeggen. Achter het huis is het ook ongewoon rustig. Daar fluistert men inplaats van luid te praten. Daardoor is het geen wonder, dat de riemslag der naderende roeiers duidelijk te horen

is, nu de prauw het eiland heeft bereikt. Wat die plassende riemen vermogen! De zending is opgesprongen en snelt naar de voorgalerij. Daar klinkt het geroep van de moerids.

„Moei” Lydia vergeet den warmen strijkbout van de broekspijp te halen, die er juist onder ligt, en komt binnen gelopen, gevolgd door de meisjes. Dan draven allen naar de kust. Ja, het is de prauw, de roeiers jubelen en op de „para-para”, midden op het vaartuig, liggen drie blanke mannen. Maar toean Geissler, waar is toean Geissler? Bij de blijdschap, die in huid geschal losbreekt uit de kelen der Papoea's, komt de vraag ook dadelijk naar voren: Waar is toean Geissler?

Reeds is de prauw op het strand getrokken. Ieder helpt mede. Sommige jongens staan tot de borst in het water om vlog het vaartuig op het oeverzand te trekken. Reeds landen de roeiers en doen verslag aan toean Ottow van hun wedervaren. Deze klimt op het vaartuig, en begroet de drie gewonnen. Wat een blijdschap! Van ontroering vermogen de mannen niet te spreken. Slechts Carl stamelt een paar woorden, maar ook zijn ogen staan vol tranen. Tranen van blijdschap en dankbaarheid!

Voorzichtig worden de mannen aan land geholpen en voetje voor voetje gaat het den heuvel op naar het blokhuis. Dan duurt het niet lang meer

92

of zij liggen op de rieten stoelen in het lichte woonvertrek, en zijn omringd van de bruine mensen die eerbiedig zwijgend toezien. Ottow is nu een ander mens geworden. Hij spreekt, lacht en luistert, hij deelt bevelen uit. Joenoës moet koffie zetten, sterke, lekkere koffie! Amos moet bedden spreiden op den vloer van de slaapkamer. Alle bultzakken moesten bij elkaar gezocht worden, die er te vinden zijn. En terwijl de mensen druk aan het werk gaan om voor voedsel en verkwikking te zorgen, vertellen de drie matrozen van hun leed en ellende, van hun uitredding. Zij roemen Geissler, dien zij zagen als een held temidden der wilden. Zij spreken den wens uit, dat het hem moge gelukken den ongelukkigen scheepskok, hun vriend, ook behouden thuis te brengen. Ottow luistert, vraagt en kijkt van den een naar den ander met ogen vol deelneming en liefde. Maar, dan denkt hij er aan, hoeveel deze mannen hebben doorstaan, hoe hoog nodig zij rust behoeven om weer op verhaal te komen. Daarom zegt hij ten slotte: „Mijn beste landgenoten, God de Heere heeft jullie als een brandhout uit het vuur gered. Wel zijt gij gewond en zwak, maar in dit huis zal ieder zich beijveren om datgene te bieden, wat gij het meest nodig hebt. Maar vóór jullie nu eet en drinkt, in deze veilige haven der behoudenis, laat ons Hem aanroepen,

95

„Komt allen gij vromen,
Komt, verheugd van harte,
Bethlehems stal in den geest bezocht.”

Wat een blij ontwaken voor de mannen! Hoort, de zending spreekt zijn mensen toe. Wat hij zegt, verstaan de drie Duitsers niet, maar toch genieten zij van den klank en de warmte van die rustige stem. Daar luidt een kerkklokje. Is het niet, of zij in hun vaderland zijn?
Ontroerd luisteren zij naar het gezellig, feestelijk klokgebeier. Daarna komt Ottow in het slaapvertrek en wenst hun goeden morgen. Hij onderzoekt zijn patiënten en schertst over zijn „ziekenhuis”, waar hij nu zoveel werk heeft. Hij verbindt de wonden met nieuwe zwachtels en wast de mannen als een ervaren verpleger.
Daarna moet hij hen voor een uurtje alleenlaten, om zijn kerkdienst te leiden. De Papoea's wachten op het kerstverhaal.
De mannen liggen rustig en praten met elkaar of luisteren, als ver op het strand het kerkezing der Papoea's oprijst. O, wat een vrede, wat een heerlijke Kerstmorgen! Maar onder dat stille luisteren en wachten denken zij aan hun ouders en familieleden in 't verre vaderland, waar nu wellicht sneeuw ligt of de wintervorst zijn scepter zwaait; waar nu de mensen ook naar de kerk gaan

95

die zo krachtiglijk bewezen heeft een God van liefde te zijn in de uren van schrik en dood.” Dan neemt de vrome man den bijbel van zijn vriend en slaat op psalm 107. Aandachtig luisteren de schipbreukelingen toe. Hoe duidelijk spreken de woorden van dezen psalm der uitredding tot hen. Als de rustige stem van den zending leest: „Hij voerde ze uit de duisternis en de schaduw des doods, en Hij brak hunne banden. Laat ze voor den Heere Zijne goedertierenheid loven, en Zijne wonderwerken voor de kinderen der mensen . . .” dan breekt Justao Stamer in tranen uit en zucht: „Ja, God is goed voor ons geweest.” De nacht is gedaald. De mannen slapen onder het veilige gastvrije dak. Slapen zij? Carl draait zich om en om. O, hij kan niet slapen van blijdschap. Morgen is het Kerstfeest. Hij mag het nog beleven! Toch Kerstfeest, wel ver van huis, maar veilig bij den zending.

Het werd een onvergetelijk Kerstfeest voor de mensen op Mansinam. Toen de morgen lichte over het palmeneiland in de baai, kwamen de Papoea's, nu in het witte kleed van den rustdag, op de voorgalerij van het blokhuys en zongen een lied. Hoe mooi klonk dat gezang der bruine Christenen:

94

en ook zingen van Jezus' komst op aarde. Maar ook gaan hun gedachten uit naar den redder, Geissler. Waar zou hij zijn? Zal hij hun makker nog kunnen redden uit de handen der wilden? Na den kerkdienst komt de zending bij zijn patiënten zitten. Hij lacht hen bemoedigend toe, als de grote sneden eigengebakken brood worden rondgediend, en de dampende koffie in de koppen gegoten. Nu, de eelust laat niets te wensen over. Dat is een goed teken. De mannen hebben gelukkig geen koorts. Dat belooft een spoedig herstel. Ottow is zeer vergenoegd. Hij heeft in den afgelopen nacht steeds aan zijn vriend gedacht. Maar onder zijn bidden en mijmeren is het geweest, alsof een lichtende gestalte aan zijn bed stond, en in zijn hart kwamen de woorden, die hij ook eens zo duidelijk hoorde, op dien onvergetelijken dag, toen hij met zijn vriend voor het eerst den Papoeesen bodem betrad: „Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten.” Daarna is er een wondere rust gekomen over den zending. Geissler was immers ook in Gods veilige hoede. Ja, hij gevoelt, dat zijn vriend zal wederkeren van zijn gevaarlijken tocht.

Hij vertelt onder den maaltijd aan de mannen, hoe vol het kerke was en hoe niemand van de heidenen uit het paaldorp van de kust ontbrak. Dat heeft hem goed gedaan. Er is toenadering geko-

96

men. Ook deze mensen zullen eenmaal tot Jezus komen.

Na het eten leest hij de kerstgeschiedenis voor, en dan zingen de vier blanken hun kerstlied.

Ja, het is een onvergetelijk Kerstfeest voor de mensen op Mansinam. Rustig en vredig, zonder veel muziek en zang, maar zo echt prettig. Want lijkt het niet, of de opgewektheid en gerustheid van den zendeling overgaan op de Papoea's, die nu ook weer hopen hun tocan terug te zullen zien?

Gelukkig, het wachten der blanken en bruinen bepaalde zich maar tot drie dagen. Wel hadden zij lang geduurd, die dagen van uitkijken over zee, van praten over hem, dien zij zo graag weer zagen komen en werken in hun nabijheid. Maar dan heeft toch het uur geslagen van het weerzien.

Joesoep, de koeherder, was de eerste, die, buiten adem van het harde lopen, de voorgalerij opsnelde met den blijden uitroep: „Een prauw in 't zicht, en tocan Geissler is er op!” De opschudding, die dat kereltje met zijn hoge stem teweegbracht, was onbeschrijfelijk. Alle werk werd in den steek gelaten, de gesprekken der mannen afgebroken, alles kwam in rep en roer.

Toen was daar het wederzien der twee trouwe pioniers. Neen, veel werd er niet bij gesproken, maar onder het vreugdegejoel der Papoea's vielen

97

wektheid togen de jongens op weg. Dat was nu nog eens een fijne taak.

Wat een lekkere geuren stijgen er op uit de keuken achter het blokhuis. Geen wonder, Kijk, Elisabeth en Martha, de twee bruine kokki's, zijn bezig in gloeiend-hete kokosolie pisangkoekjes te bakken. Wat een heerlijke tractatie zal dat zijn. En wat voeren die andere knaopen uit? Zij vlechten slingers van fijn varenkruid en de mooie bloemkelken van de kembang-sepatoc. Dan, als hun werk klaar is, treden zij het blokhuis binnen, waar de twee zendingen en de drie andere blanken gezellig aan de koffietafel zitten. Zij zijn wonderbaar aangesterkt, de matrozen. Op bed behoeven zij niet meer te liggen, ze zitten in de rieten stoelen. Alleen de verbanden mogen nog niet van de genezende wonden.

O, wat wordt de kamer mooi, nu langs deuren en vensters de slingers van groen en bloemen zijn gelegd! „Wunderbar schön” roepen de mannen. „Nabjé kakoe” zeggen de Papoea's — en 't is alles hetzelfde: „mooi, erg mooi.”

Maar het mooiste komt nog. Daar zijn de jongens met den tjemara-boom. Een fiere, sterke naaldboom, die lekker geurt en fris van twijgen is, wordt onder luid gejuich binnengedragen.

Nu alles aan het werk. Zelfs de Duitsers mogen medehelpen. In een leeg meelvat wordt de boom

99

zij in elkaars armen. Nu eerst beseften zij, hoe zij elkaar hadden gemist, hoe zij met elkaar hadden meegeleefd in de bange uren van scheiding. Maar, helaas, ook kwam er bij dat blijde weerzien de donkere schaduw van smart. De arme scheepskok was het laatste slachtoffer geworden van de heidense wreedheid der wilden. Geissler kwam zonder den vierden geredde thuis. Dat was voor de drie Duitsers een bittere teleurstelling. Wel waren zij dankbaar hun redder in welstand terug te zien, en luisterden zij naar het spannend verhaal over diens tocht en avonturen, maar dat zij hun makker niet weer zouden ontmoeten, dat gaf nieuwe smart bij al hetgeen zij reeds te verdragen hadden gehad.

Nu Geissler weer thuis was vonden de twee vrienden, dat er niet langer gewacht mocht worden den lichtboom te ontsteken, en het uitgestelde Kerstfeest te vieren. De flinke roeiers moesten beloond worden voor hun ijver, de achtergeblevenen voor hun geduld. En daarom werden er allerlei maatregelen getroffen om het Kerstfeest luisterrijk te vieren.

Joenoës, Joesoep, Amos en Minggoes, de vier vlugsten van de moerids, werden gestuurd om een boom te kappen, die de feestlichtjes zou dragen. Dat was een tjemara-boom, de enige naaldboom, die in Papoea-land groeit. Met welk een opge-

98

geplaatst. Zo, nu staat hij sterk. En dan komt de versiering. Geen glazen bollen of zilveren slingers, want waar zouden die op Nieuw-Guinea te koop zijn? Maar strand en bos, boom en struik leveren versiering te over en . . . wellicht nog mooier dan de glaskralen en glinsterballen uit Europa. Terwijl ieder aandraagt wat in den boom moet hangen, zitten Carl, Justao en Jan kleine touwtjes en garen te hechten aan de voorwerpen, die de twee zendingen in het fijne naalddroev vastmaken. Hier hangen parelmoerschelpen, daar de rode appeltjes van den pandanuspalm, bovenin de gele nootjes van pinang- en sagopalm. Slingers witte bloempjes verbinden de takjes, witte orchideeën, als vlindertjes zo teer, sieren de twijgen.

Als alles is bevestigd, komen de mooie, rechte, witte kaarsen. De lichtboom is klaar. De Papoea's komen ogen tekort om alles te bewonderen. Nu legt „moei” Lydia de presenten onder den boom. De tafel wordt met helder wit laken gedekt, banken en stoelen worden geschikt, en nu ligt het maar aan de zon om onder te gaan, dan zal het feest aanvangen.

Kerstfeest in de wildernis! Neen, nooit zal Carl vergeten wat hij nu beleefd. Hij, noch zijn makkers hadden kunnen denken dat zij zo iets heerlijks zouden bijwonen.

Het is zes uur. In het bed van rozerode wolken

100

gaat de stralende tropenzon ter ruste. Snel valt de duisternis over Mansinam. Daar klinken de vrolijke tonen van bamboe-fluiten. Hoe huppelen die rustige tonen en wat spelen de Papoea's met een vuur en vrolijkheid. In optocht komen de muzikanten de voorgalerij op, waar de mannen hen met een glimlach verwelkomen.
Prettig klinkt het:

„Komt makkers, aangetreden,
Het blijde feest is daar!
Deelt elk de boodschap mede,
De *Lichtboom* staat reeds klaar.
Want Jezus is geboren,
Des hemels *Licht* verrijst,
Zingt met de hemelkoren,
Dat elk Gods liefde prijst!”

En nu gaat het feest beginnen. Uit het paaldorp aan de kust zijn de heidenen ook opgekomen. Geen kind bleef achter, geen oude toeft nog in de paalhuizen. Al die mensen krijgen een plaats. Wat zijn de twee zendelingen blij, dat ook die mensen gekomen zijn. Nu is er een mooie kans, hen te winnen voor den Heiland. Ach, ze weten het wel, de twee trouwe makkers, dat de komst der heidenen meer is gericht op het uiterlijke van het feest: de pisangkoekjes, de presentjes, maar... straks worden er korrels van het goede zaad gezaaid in

101

nu durft hij wel. En dan, in het stille vertrek, klinkt de heldere, mooie stem:

„Mache dich auf, o Zion, werde Licht!
Schmucke dich herrlich, heb das Angesicht
Froh empor und Zage nicht:
Jesus, der Heiland, ist da!
Heil uns, der Heiland ist da!”

Aan vrolijke ogenblikken ontbreekt het ook niet op dit heerlijk feest. Zo stijgt er bijvoorbeeld een luid gelach op, als „moei” Lydia, bij het uitdelen der feestkleding, een broek laat zien, waarvan op de pijp een donkerbruine schroeivlek zit, net zo groot als de strijkhout, die daarop heeft gerust. Zij vraagt aan tocan

103

die harten, en op Gods tijd zal er wel een korreltje gaan opschieten en, wie weet, vrucht dragen. Het is nu nog maar geduldig werken. Eens zal het komen.

Wel gaat er veel verloren voor de drie matrozen, die de volkstaal niet kennen, maar dat hindert niet, zij voelen zich één met al die feestgangers. Wat wordt het een mooi feest!

Hoe vriendelijk stralen de kaarsen in het donkere groen. Hoe geurt het naaldhout, bijna even prikkelend als de denmetakken in het onderhuis, vindt Carl. De zendelingen hebben het druk. Om beurten vertellen zij tussen het zingen der moerds in, en Carl hoort allerlei namen, die hij zo goed kent: Bethlehem Efrata, Augustus, Jozef, Maria en Jezus. De Papoea's moeten teksten opzeggen en krijgen van hun „toean” een bemoedigend knikje of een hartelijk woord. Wat kennen die bruine jongens de geschiedenissen uit den bijbel goed!

Maar ook aan de gasten vertelt Geissler van de vreugde en verlossing door Jezus' komst. Hij weet zo prachtig de ervaringen van de laatste dagen in zijn toespraak in te lassen. De drie vrienden zijn zeer onder den indruk van deze toespraak. Dan vraagt Carl, of hij een lied mag zingen. „Natuurlijk, graag!” zegt de zending. Eerst beeft de stem van den jongen een beetje, maar dan vat hij moed. Alle ogen zijn op hem gericht. Maar dat geeft niet,

102

Ottow, of zij die broek mag behouden. Maar wat moet die oude vrouw met die broek? O, wat lachen de Papoea's!

Dan zegt „moei” Lydia: „Ik zal natuurlijk die broek niet dragen, maar ik zal hem in mijn kamer ophangen, als een vlag, en telkens als ik die schroeivlek zie, zal ik denken aan 't ogenblik, dat ik den riemslag hoorde van de prauw, waarmede toean Geissler werd verwacht, en niet kwam. Maar ook, hoe mijn toean toch terugkeerde naar ons eiland. Het was toen dom van mij, het strijkijzer te vergeten, maar nu heb ik een herinnering aan het mooiste ogenblik van mijn leven. Ik vreesde eerst, maar mijn vrees werd tot blijdschap.”

Het bericht van de overrompeling der Duitsers had zich al spoedig langs de kust van Papoea-land verbreid, want al bestond er in dien tijd in de Geelvinksbai niets, wat op geregeld postverbinding geleek, de Papoea's, die geregeld in hun prauwen langs de kust zwierven, maakten wel dat gebeurtenissen van enige betekenis in ongelooflijk korten tijd wijd en zijd bekend werden.

Na het mooie Kerstfeest was het de moedige Ottow, die met het plan voor den dag kwam om naar de kust van Amberbaken te gaan, en te trachten prauwen te krijgen, die zeewaardig waren. Ook zou hij flinke roeiers zoeken, echte zeerobben, die

104

het zouden aandurven om den langen zeeweg naar Ternate te bevaren. Of hij zelf mee zou gaan, daarover waren de mannen het nog niet eens. Het was wel een zeer gewaagde onderneming. Maar, als er tenminste maar een bericht kwam bij het Nederlandse Gezag, dan zou er zeker hulp komen ook.

Doch zelfs dit plan behoefde niet eens uitgevoerd te worden. Juist in die dagen vernamen een paar zeelieden, die met 'n handelsschoener in de buurt van Papoea-land kruisten, van den overval der wilden. Tobia en Clarkson heetten die mannen. Zij waren zo verstandig om dadelijk koers te zetten naar de Bestuursvestiging te Ternate. De Resident, die hier het hoogste Gezag vertegenwoordigde, nam dadelijk maatregelen. Hoe verbaasd en verheugd waren de bewoners van Mansinam toen, in het begin van het nieuwe jaar, een oorlogsschip, de „Etna“, op de rede van het eiland verscheen. Zending Ottow was toen nog op de kust van Amberbaken, om voor prauwen te zorgen.

Toen kwam het ogenblik van afscheid. De drie matrozen, bijna hersteld van hun wonden, gingen aan boord. Met grote dankbaarheid namen zij afscheid van hun redder, Geissler. Tranen liepen langs de wangen der mannen, tranen van dankbaarheid. Carl bleef het langst aan wal. Hij kon haast niet scheiden van dat mooie eiland en dien

105

besten zending, van wien hij zoveel was gaan houden. Hoe blij hij ook was weer naar Duitsland terug te gaan, hier ver van huis had hij beste vrienden gekregen, blanke en bruine. Met een pakje kleren, een bonte papagaai op een bamboe-rekje, en vier grote parelmoerschelpen, kwam hij eindelijk aan boord. Hij sprak niet veel, maar toen de „Etna“ het anker lichtte en koers zette om met

106

volle zeilen naar Amberbaken te stevenen, hing de jonge matroos over de railing van het schip, en wuifde met zijn rode zakdoek onvermoed naar de mensen op den wal, de Papoea's en daartussen stoer en fors de gestalte van den held van Papoea-land. Ook de andere makkers en de schepelingen juichten een laatste vaarwel toe aan de achterblijvenden.

Op Amberbaken troffen zij zending Ottow. Deze was niet minder blij verrast door de komst van het schip. Zoals zending Geissler had geregeld, geschiedde. Een koffer met reisgoed stond reeds op het dek te wachten, een dikke brief werd hem aangeboden. Daarin schreef zijn vriend, dat hij alles gepakt had voor een reis naar Ternate, en dat Ottow nu maar dadelijk mee zou reizen, nu de gelegenheid zo mooi was om zijn bruid te halen. Hij wenste zijn besten vriend een voorspoedige reis toe en een blij weerzien.

Zo was dus de trouwe Geissler weer alleen achtergebleven op Mansinam. Alleen? Neen, want nimmer was er iemand in dit verre land zo zeker van de nabijheid des Allerhoogsten als hij. Dat maakte hem zo moedig en sterk.

Ottow was dus ook passagier op de „Etna“, tot grote blijdschap der mannen en in het bijzonder van Carl, die zeer aan den zending gehecht was. Wat zaten zij uren lang op het achterdek samen te

107

praten, en wat leerde de jongen veel van den ouderen vriend.

Soms zongen ze samen een lied of luisterde Carl als de zending hem voorlas uit den bijbel.

Op den tienden Januari 1858 was de „Etna“ te Ternate terug. Toen waren de schipbreukelingen zover hersteld, dat alle gevaar geweken was. Een doorreis naar Makassar vond spoedig plaats.

Van Makassar zijn zij later teruggevaren met een Duits schip naar Hamburg.

Wat een vreugde in het huis van de familie Jensen, toen daar gezond en gebruid door de tropen-zon, de oudste zoon Carl kwam binnenstappen.

Wat had de jongen veel te vertellen! Maar het mooiste van al zijn verhalen was toch zijn beschrijving van de twee moedige zendingen op het verre eiland Mansinam, en het Kerstfeest in Papoea-land, dat onvergetelijk voor hem was geworden!

108

I N H O U D	
	Blz.
1. Naar een onbekend land	7
2. West-moesson. Zeestromen en riffen. Papoealand	17
3. Een Zedingspost in de wildernis	34
4. Een held gaat aan het werk. Onverwachte redding	55
5. Naar veilige haven. Toch Kerstfeest. Be- sluit	85